VI 68/86

636

2004

206.4
Z-42
1840
909-ԱԿ

ԵՆԹՐՈՊ.

Որդւոցն որոտման՝ սքղն Աղաքելոցն մեծին Յակոբայ և Յովհաննու։

Յօրինեալ 'ի Յարութիւն Վարդապետէ Եդեսացւոյ 'ի փոխան նորդէ սրբոյ Աթոռոյն Էջմի 'ի Կոստանդնուպօլիս։

'Ի Հայրապետութեան սքոյ գահին Էջմիածնի Տեառն Եփրեմի Յածընտիր սքղն Կաթուղիկոսի ամ Հայոց։

ԱԱՈՏ
36406

Եւ 'ի Պատրիարքութեան սքոյ առաքելական Աթոռոյն Երուսաղէմ Տն Պարսղի արժանընտիր արք Աստի։

Ի եհատիառ Հրամանաւ Կոստանդնուպօլսոյ Պատրիարք Տեն Պօղոսի արք Աստի Ընդրիա Նուպօլսեցւոյ։

Ընդէա՛ք Ամենայն Ազգաց Բարեդաշտի սրբոյն։

Տպեալ

ԴԿՈՍ ՏԱՆԴՆՈՒ ՊՕԼԻՍ։

'Ի Տպարանի Հայոց Արիստիոյս սքոյ Աշծնի։

Աշխատասիրութիւն · Տ · Ընդրեաս վարդապետի Նարինեան ակնեցւոյ։

1823 ։ ամն ։ Հոկ՚ · 15 ։

225

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Այս օրէն է բարեմիտ ազանց, զարս բարիս և առաքինիս՝ որք ունին զգերազանցութիւն ինչ բնական կամ ստացական, գովութիւն մեծացուցանել։ Այս քանի՞ն առաւել պարտ է մեզ ներբողական բանիւք գովեաց տի բարեհռչակել զորոտաձայն քարոզն աւետարանին կենաց՝ զմեծն Յակոբոս առաքեալ և վկայ, և զերանելին Յովհաննէս ՝ծածաբան աւետարանիչ։ որք ազգի ազգի շնորհաց հոգւոյն ՝ այ լցեալ՝ գերաշխարհիկ փայլեցան յերկրի աստ ՝ի կենդանութիւն, և ընդ քրիստոս թագաւորեցին յերկինս ՝ի մահու իւրեանց։

Այսպէսն գոսանին ոչ սակաւ բանք ներբողականք յեկեղեցական երգս և՝ ի գիրս նախնեաց մերոց ՝ի վերայ ընդհանուր առաքելոցն քրիստոս։ բայց որովհետև ոչ պատահեցաք մինչև ցարդ մասնաւոր ինչ գովեստի յորինեալ ՝ի վերայ երկոցունց հարազատացս։ վասն որոյ փոյթեռանդն սիրով ՝ի վաղուց իսկ հետե ցանկայաք ձեռնամուխ ՝ի նոյն լինելոյ։ Այլ սա կոյն հայեցեալ յանձինս անբաւականութիւն՝

բա

բաղում՝ անգամ յետս կասէաք. զի մի՝ դուցէ զմեծութիւն փառաց ընտրելոցն այ՝ փանաքի-մաց բանիւք մերովք նուազաստ երևեցուսցուք՝ իբրև զսակեաձոյլ ինչ քաջարուեստ կաղմած՝ անա-գեղէն նիւթով գեղերեալ կամեցեալ. որով անկցուք ընդ յանդգնութեանն դատաստանաւ։

Բայց քանզի բազմերախտ աշխատաւորն Աբբայ Աթոռոյն Լաւրաւաղէմի՝ գորովագութ ծը-նողն մեր ըստ հոգւոյ՝ գերապատիւ Պարկոս արք Եպիսկոպոսն Անդոկիացի՝ քաջալերական արգահատութեամբ խրախուսեալ հարկեցոյց զնոսաստութիւն մեր՝ ի սոյն։

Ուստի վստահացեալ յամենազօր շնորհս հոգւոյն սրբոյ՝ որ առատն է՝ ի տուրս բարեաց, զայս ներբող բանի նուիրեցաք երախտագէտ մտաք առ սբան այ, որ՝ ի բազմապատիկ շնորհս նոցա վայելեմք հանապազօր և մխիթարիմք հո-գեպէս յամ բարիս՝ իբրև յետին միաբան երկ-նահանգէտ Աթոռոյն սբց Յակոբեանց։

Որպէս զի՝ որք՝ ի բոլոր սրտէ սիրօղք են սիրելեացն այ՝ յիշատակութեամբ ըս-քանչելի քաղաքավարութեան նոցին ուրախա-ցեալ՝ ի հոգի, յորդորեսցին՝ ի փառաւորել զնա՝ որ փառաւորէ զփառաբանիչս անուն իւրոյ։

Եւ յիրաւի՝ ոչ որ զօրեսցէ զարժանին հատուցանել զպատիւս և զգովութիւն՝ գովու-թեամբ հոչակելոց յամենօրհնեալ բերանոյն քոյ

քնի · զի գովել զնոսա , է գովել զընտրեալն
այ՝ որ հանգուցեալ է 'ի նոսա ։

Բանզի կանուխ գիտութեամբ ընտրու-
թիւն նոցա և կոչումն , և առաքելական պաշ-
տամանցն բարձրութիւն , և արդիւնք աւե-
տարանութեանցն , և յաջողուածք սքան-
չելեացն , և հրեշտակական վարուցն հան-
դէպ , և երկնային փառացն ժառանգութիւն ·
արդարև անհնար է մարդկեղէն մտաց և ան-
ճառ բանի ։

Զ ի եթէ չ'ամբ կարող մարդկային մտաց
տեսութեամբ ըստ արժանւոյն իրազգած լինել
բնութեան արեգականն լուսոյ , զոր ակներև
նշմարեմք հանապազ ։

Այս զնարդ կարասցուք զլուսազարդ պայ
ծառութիւն ՝ածեղէն ձրից՝ որ տաւաղեալ է
'ի հոգիս սրբց առաքելոցս այսոցիկ , աղքատի-
մաց բանիւք ընդ գրով սահմանի գրաւել ·
որովհետև խորհուրդք մահկանացու՝ սց զանգի-
տողք են , և զաղիազիտութիւնք հնարագիտութիւնք
մեր՝ (իմաստ · Թ · 14) ։

Այս գիտութիւն մեր և յոժարութիւն և
փոյթ այս միայն եղև յառաջիկայս , զի սա-
կաւամանեայ բանիւք այսր գովեստի՝ հրատա-
րակեսցուք 'ի լսելիս ՝ամենեցուն հեռաւորաց և
մերձաւորաց զգերազանցութիւն հնորհաց սոցա
և փառաց , և զհամարձակութիւնն զոր ունին
առ ՝ածն · և յորդորամիտս արասցուք զհոգեսէր
վեր

մերձանօղն՝ Եռանդագին սիրով դիմել ՝ի բա-
րեխօսութիւն նոցին , և առնուլ զլրումն
բաղձանաց իւրեանց ։

Ուստի աղաչեմք զամենեսին զձեզ՝ չար-
կանել զմեզ զյանդգնութեանն կարծիս՝ իբ-
րև զչափ անձին ոչ ճանաչօղ . զի սերն սաս-
տիկ՝ բազում անգամ բուռն առնէ մոռա-
նալ զկարիս անձին , և անդր քան զկարն
տայ ձկտիլ ։

Այս՝ ընկալարուք Ներողամիտ քաղց-
րութեամբ զայս պտուղ սիրոյ՝ իբրև նախա-
նուէր երեխայրի . և ՝ի շահիլ ձեր ՝ի սմանէ
զարգասիս ինչ հոգևոր օգտի , արժանի յիշ-
ման համարեսջիք զմեզ յընդունական աղօթս
ձեր ՝ի քս յս ՝ի տէր մեր . որում փառք և
պատիւ և երկրպագութիւն յաւիտեան ։

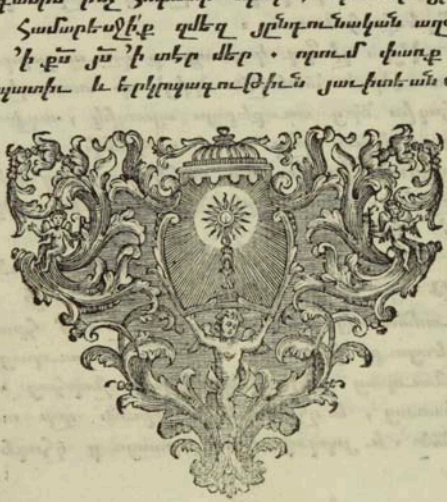

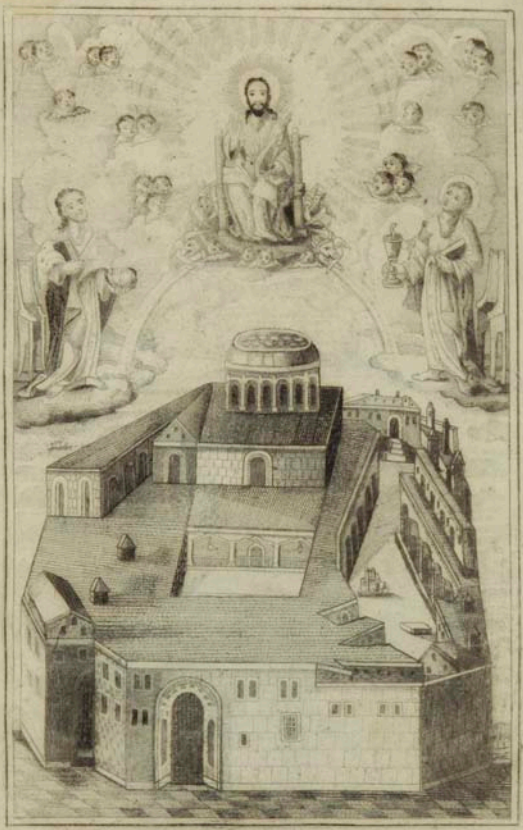

Քարոզք աշխարհի՝ Արդիւն որոտման՝
Լեռնն Յակոբոս՝ Վկայ տեսուչն՝
Սուրբն Յովհաննէս՝ Փրկչին սիրելեան՝
Հայր մեր յահեկ՝ Կորինս ուրախ կան՝

ԲԱՐՁՐԱՅԻՐ ՅԱՒԼՏ

զանձանոք երկնաքաղաքացի Հայրմնդ-
լուսաւոր անժամանակական փեսայի։
պայծառացիր 'ի պարագլուխ Հանդիսիս մայրդ-
խնկելի ընդհանրական եկեղեցի Հոգեւնուազ
երգոց արժանի։ Լրթէ գովութեն յարդ՝ յի-
մանալի ուշս տեսուն եւ 'ի զգալի բարբառս բա-
նի սահմանեցաւ լինել փոխարինութիւն եւ վարձ
գեղեցիկ ձրից, ապա զքոյդ արժանն ասուէն 'ի
մէջ բերել զքաջամատնութեդ Հանդէս լուսա-
փայլ՝ քան զՀնոյն խրթնութիւն։

Լ՚սա անթիկ 'ի բառավտակեան գեւտոց ա-
ւետարանական Համաձաւալ բղխմանէ սդինա-
սարաս ոռոգեցար։ քան 'ի կոյսանկացեալ ինչ
կամուժաժոյ շատացեալ լուսնմանութեն առաջ-
նոյն։ Ո՚վ կիրսութեն Հարազատս՝ զուխտս նորոգ
մաքրագործեալս 'ի սկզբնական ապականութէ 'ի
ժառանգութեն վերնաքաղաքին կամնաբոյժ դայ

եակօրէն անուշեր և գարմանեցել, քան սրինգ խուշարագեաց խորանին տեղաշարժ ելն բանակի թէ բևա զորդիս վոխտա և ազաղունս զարգացուցեալ։ Օ՝ն անդր կոչաՀէրձ կայլակաւն արեան՝ և տերունեան փրկաւէտ պատարագաւն առ Հօր Հաշտութիւն՝ յաւէտ պտղագործեցար, քան պաՀարեղէն ողջակիզաց ծխոյն բարդութիւն։

Ա՛յս զի՝ մարգարէիցն տուաք ի քեզ յանգելեալ, ը կանխասասՀման տեսչութիւն բարերարին կամաց՝ ակոտ Հաճոյական և ընդունելական կազմեցար բազմոցն ի քերովբէս մարմնացելոյ բանին, ի գահաւորիկ նորա յաղագս զատկական ընթրեց երկուասանիւքն Հանգերձ։ (մր։Ժդ։13)։

Ա՛մենական պատկերաւ գաւնաղեղնութիւն՝ խաչաչարչար փրկագործ զեղուն անմահականն գաւռին՝ իբրու նովին յարացուցիչ ի քեզ տեսանի։ զի Հացն և գինին ի մարմին և յարիւն կենարարին փոխեալ, նուէր Հաշտութիւն Հօրն երկնաւորի միշտ մատուցանի ի քաւութիւն մեղաց աշխարհի։ (ղուկ։իբ։19)։

Ի՛սաբէ առաւելութիւն երկնաձիր պարգևացաւ։ զի ի վե՛ր այսր գերազանցութիւն ի քեզ ընկալաք զելոյն ի Հօրէ զնոստացեալն Ս՝ իսածնին՝ զոբ Հոգին ՀՀ ճշմարիտ։ որ իբրև զլեզու ի նոնանութիւն հրոյ փայլման ի վերուստ անուուստ յանկարծահաս հնչմամբ միաստեսակ բաժանեալ՝ հանգեաւ ի դասս առաքելոց։ (գործ։բ։1։)

Ոնեալն ի սինեական բոցավառ հրոյ մորենոյն

նուոյն ածարեալն մովսէս՝ եբրայական բանիւ բարբառոյ խրթնաձայնութիւկ սքողմամբ զհայրական բանին մարմնառուէ իւրայնոցն և ելթ աւանդէր. իսկ շնորհաձին ծնունդք մայրուէդ ծոցոյ սաղաբելոյն կաձառ՝ հոգւով սրբվ վառեալք և յարդարեալք՝ զարմանալն տարբերբ բարբառով յամ աղգս և ընդ ամ տեղիս զմարմնացելոյն վերաբարձեն զփրկութիւն տնօրինութիւն. և զհնոյն իմաստն խրթնական՝ ի նորն արդիապէս ճշմարտեն։ Յորոց մանաւանդ յառաջնոցն ի հանդէս բանի ներբողականի յիշատակ քաջամանուէ երկոցունց հարազատաց աշխարհալուր որդւոցն որոտման. զի ծանրոցին գիտացին կշռիլ տեսանիլ, թէ օրքան զօրեն ժամանեն գովել դրուատիլ.

Ասոտի իբրև ի բարբառ բերանոյ բանից՝ անդադաղ ձայնիւ և անդուլ գոչմամբ ի նուէր ինկաւորուէ հնչեալ պատմեացի պանծալի հանդէս նոցին բարեմասնութիւն. Ի անդի յընթացնալ նց զհայրական բանին մարմնացելոյն զհետ, ի զարդ անկապուտ զօրուէ շնորհին յինքեանս պայծառացելոյ, նա ինքն ոչն փառաց ոչ ծիրանածաւալ ծովային ծոցոյն ծորումն՝ զլուսակայլակ հոսանս ածելոյն շնորհաց առնս աղբերացուցեալ, ոչ զորդիս հարազատս և սիրահամ բոլոր զնս զարգացուցանէր. մինչ զի յընթացս մաքրատուն վարուց՝ անշաղախ ըստ պատկերի արուսեակին բարձրութիւն՝ բոցանշոյլ փառաք փայլեցան։

Սերովբէիցն հոյլք ոչ զօրէին անդրօղելի տեսանելեաւք զանժամանակ ծնունդն հօր նկատել. իսկ սոքա եղէն կենացն բանի 'ի թանձր մարմնի յայտնի տեսանօղք, և զդալի ձեռամբ չշաւիղք. 'ի մի շաւիղ ընթացից շրջօղք, և 'ի միաբանն 'ի սեղան բազմօղք. բարեբուն կամաց նոցին հետեւօղք, և երանական բանիցն փարեալք օղք. անհաս խորհրդոյ անօրէնութեն ժառանգօղք, և կենաղէն խաչին նշանի անձնատուր կամաք հաղորդօղք.

Որք և 'ի թեւս թեթեւս հոգւոյն թռուցիւք 'ի վեր համբարձեալ, շուրջ զաթոռով ճոճուեն երգաձայնեն զնուագ անդուլի փառաբանութեն. Ընդբանկացն կայից վերհագոյն դասուց՝ սերովբէք սիրալցեալք, և քերովբէք խմաստազեղք. ջրեքկերպեան դէմք ահեղակերպք և զարմանալիք. հոգեկիր անիւք կենդանիք ըստ եզեկիէլի, և սրբակառոյց կառք կենդանատիպք ըստ սողոմնի. ցոլմունք ականն աշխարհի, և բորբոքմունք անշիջանելի. լուսատրիչք հոգւոյ յուսով կոչզաց, և կիզիչք խորհրդոց խաւարակալ իշխանաց. բարձրանիստ ամրոցք անսոսրելիք, և հաստատախարիսխ պարիսպք անկործանելիք. տիրակալոյդ վէմք անխորտակելիք, և երկնաբերձ սիւնք անշարժելիք կանգուղիկ եկեղեցւոյ.

Զ. Ի սոյ 'ի հոյլս հրեղինաց՝ քաջադէպ է ասել 'ի ծայրագոյնս գերապատուութեն զդասս սերովբէից. և 'ի պարս եօթնեակ մոլորակաց՝ զարեգակն

գանն մշտալոյս։ և՝ի կոյտս քարանց պատուական
նաց՝ զանդամանդն ազնիւ։ և՝ի տեսակս աւուրց
հանդիսաւորաց՝ զտերունեանն օր յարուցեալ։ և՝ի
շարս լերանց հաստատուրաց՝ զսիոն խնկելի։ և՝ի
գումարս քաղաքաց ակնաւորաց՝ զոր քաղաքն
ԵՄ։ և՝ի դասս բանասէր իմաստասիրաց՝ զիշ
խանն ճեմականաց։ Այսոր և յերկուսեան առա
քելական քնի զմեծն Յակոբոս երկնակրօն վը
կայն, և զծայրագոյնն աւետարանչաց զերանելին
Յովհաննէս ասծաբան։

Զի եթէ խորհի երկնի՝ ի ճահ դրուա
ռի լուսաճաճանչ աստղացն փայլմամբ։ և երեսք
երկրի գեղատեսիլ գեղգեղի երգիչաղան բուսոց
բողբոջմամբ։ և ծովն պանծայ առատաբեր ճոխ
խութեամբ ազնիւ մարգարտին։ և տիեզն պարծի
ճառագայթաւէտ ծագմամբ իշխանականին տուբն
ջերմոն։ և արքայ՝ ի գահոյս իւր փառատեսիլ պերճ
ճանայ ծիրանազգեաց կայսերաց հանդերձիւք։ և
եկեղեցին գերահամբաւի հաստատութեամբ ուղ
ղափառ հաւատոյ որդւոցն հարազատութեամբ։

Այս զարպիսն ճահոդական երգս գովեստի
վերընկալցի սիրոն մարդն պանծալի։ յորոյ շնորհա
ծորան ստեղանց մնեալք և ուռճացեալք՝ շատա
ւելս արձակեն երկոքին սրբոյ տունիդ տեղեա
լիք գեղեցիկ խելամտութեամբ՝ ի համբարուն բարե
բոյս պտղոյն արգասաւորութեամբ։

Վա՜ղ ի՝ ոտանէ որբութեամբ ծագեալք՝ ի մաք
բական զարմէ յառաջ խաղացեալք։ ՝ի տերու
նեան

նեան շառաւիղն բողբոջելոյ. 'ի գաւազանէն յեսայ. ընձիւղեալոյ. 'ի հրեշտակական երկնակրօն պաշտամանէ պէրճացեալոյ և պատուաւորեալոյ. 'ի շնորհաշունչն բանից բարբառոյ փրկչին ներակրթեալոյ և կատարեալոյ. յերկնաստեղծ աղոյն քանի օծեալոյ և շնորհաշարդեալոյ. 'ի հրակերպեան լեզուաց հոգեպարգև շնորհաց արբեալոյ և պայծառացեալոյ. 'ի յեօթնարփեան աղբերէն կենաց արբեալոյ և յորդահոսեալոյ։

Ե. Սինեական ձայնք և փայլատակմունք, և փողահարութիւք երրորդի աւուր առ մաքրութեն իսրայէլացւոց՝ յարացոյց պատկերացան աւետարանական ճշմարտութեան՝ 'ի մաքրումն յաղագոյ և 'ի լուսաւորութի հոգւոց։ (Ելից. ԺԹ. 16)։ Յորում կերպակցաւ կարգեցան յանեղն կենարարէ դաւաք առաքելոց իբրև ձայնք և փայլատակմունք և փողահարութիւք դղրդեցուցիչք, մանաւանդ երկնային ահեղ որոտմունք 'ի քարոզ ճշմարտութեան. և ամենափորձն մահուանմահին 'ի լայնածաւալ տարածութեան հոգալանգուած շրջանակուեն հոգեւոր բանիւ աւետարանիչք։ Ա. Այլակերպոս և յօհաննէս սեփականաւոր ջրջիչացն որդիք որոտման. զի ահեղաբարբառ և իբր փայլակնահար յաստպարիզն կենցաղոյս հանդիսացան որոտմունք։

Նաև 'ի զարմանահրաշ տեսչեան սմին այսմ յօհաննու երջանիկ աւետարանչի՝ սաստիկս հրաշ չէին ընդ բանալ դրան վերնոյ կամարի ուժգնու-

նութիւք ձայնից և փայլակնախառն որոտմանց 'ի լուսագահ աթոռոյ բարձրութեանն ամենակալին. այսպէս և 'ի յաթոռոյ անկապուտ շնորհաց մարդեղութեան քան լսելի եղեն տիեզերատարած ձայնք աշխարհալուր քարոզութեան աւետարանին կենաց՝ յաղտութիւնն ազգաց յապագայ մշանջենական մահահրաւէր թշուառութեան.

Զ՝հա արդարև հրահոս հրաժորան ցոլմունք փայլատականց նց՝ իբրև շանթ բոցահրատ փրշրեալ մանրեն զկամակոր սրտից խստութեան. և այս երկնագոյն համաշունչ որոտմունք՝ 'ի համատարած բանակս բանական սեռի ազգեցեալ, 'ի սկզբնական պատժոյ յանցանաց քարոզեն զերժումն մահուամբ անմահի նորոյն ադամայ.

Զ՝որս վառեալ պատրաստեալ հոգևորական անխորտակելի զինու, կարգէր կացուցանէր միս ծիծեն հօր օրէնադիր նորոյս սիոնի, առաւել քան զմովսէս՝ որ օրինացն էր վրէժխնդիր.

Զ՝ հոգևնուագն տատնաղեաւ կանխագոյնս և ճանաչական զսացունց երգաբանէ, թէ յերևիլ փայլատականց նց 'ի տիեզերս, տատնեցաւ երկիր։ (տաղ. հզ. 19)։ Զարձեալ, թէ ձայնք նց՝ իբրև զձայն ջուրց բազմաց, և խորք խռովեցան 'ի նոցանէ. և յամպիլ իւրեանց բանիւ վարդապետութեան, նեռք խաղային յորոտալոյ նց յանիւս անձնական։ Զաւետեալ, թէ ձայնք նց իբրև զշաչիւն կառաց, և բարբառք իբրև 'ի վերուստ քան զհաստատութիւն. և 'ի սաւառնիլ նց 'ի բանս՝ իբրև զձայն ոչ սաղդայի, և իբրև զձայն բանա

կի համախմբելոյ բիւրաւորիւ։ (Եղեկ. ՃԾ. 21)։

Հապա՛ ինչ տիւղերատարած ահաւոր ձայնէ՝ ոչ միայն երկրաշինք, այլև երկնաշինք ևս շարժեին. ոչ զի՝ ի սոնեմ անձնասպասան զիմաք վատահանան խնդրել, ինքնացոնել հաւր յերկնից առ՝ ի լսելումն խստապարանոց ժողովրդեանն սատարացուց։ (ղ.Կ. Թ. 21)։ Վայ՝ ի միածնեէն բանեարեգեաց հոչակեցան Երկնաձեմբս այս ընտրեալքանք, ՃՇանասոքն վաեմականք, գօտեմարտիկքն յաղթողականք։

Լ. Հա՛ արդարև ընթացք սոցին հրեշտակական. հանգամանքն մաքրական. յիշատակքն անչնչական. աւանդքն կազդուրական. օրէնքն փրկչական. դիտունքն յաւիտենական. և խոստմունք նոցին լրական։ Լրկոքին սոքա բոցանշոյլ արեգակունք միանգամայն ծագեալք՝ ի յաշխարհ. ՝ի հրաբուն սեռից լուսեղէն զուարթնոց բարձրաշուք փառաբ մեծարեալք. ՝ի ջոլիրս բանական դասուց՝ ճշմարտութեամբ քաջ պատգամաւորք. ՝ի գունդս զինուորութեամբ յաղթական զօրու՝ հոգեհանճար արի զօրապետք. ՝ի ջոկս երկուասանից վերհից երջանկաց նախորդեալք և վերջաւորեալք. ՝ի խումբս պարու ազանց ընտրելոց՝ զերիս անձանց անճառ միութիւն անքօղ յայտնութեամբ հրատարակողք։

Է. Լ՝ արդ՝ լծակից և կցորդակից ՝ց սկզբնաթիւ և նախամեծարն կեփաս՝ վերին յարմարակոչեալ, որոյ արքիարեւոական վերցաթիւ գծա

գրութիւն կոչման՝ յարացուցական պատկեր կերպ պացաւ մեծի խորհրդեան չափու ժամանակի՝ ժամանելոյ մարմնաւորութեանն բանին, իբրև բերան 'ի դիմաց ամենից առաքելոց կարդելով 'ի վերջերորդի դարուն յայտմիկ՝ ուղղահամբոյր դաւանութիւն խոստովաներ զեօթնեակ տառիւք բաղկացեալ զանուանն օգեալ՝ յասելն իւրում, թէ դու ես քան որդի այ կենդանւոյ։

Որպէս այսու անկցարդակերտ կուսական թռչուն խոստովանի զանժամանակ որդին՝ մշանկնեաւոր ծնունդ 'ի հօրէ։ Աւստի արժանաւոր արդիւնաւորեցաւ բանիւ հօր բանին զերանութիւն համբուրելի, թէ երանի է քեզ սիմոն որդի յոնանու, զի 'ի վերուստ 'ի հօրէն լուայ յայտնեցաւ քեզ այդ անքննին ծանօթութիւն դաւանութեան հաւատոյ։ Կա՛ երանութիւս այս տանելի պաշտօնակցաց իւրոց առաքելական դասուց միանգամայն ցուցաւ պարգևեալ։ Վա՜ զի երթիք հաւատով և խոստովանութիւն ամենեքեան համաձայնք, ապա և երանութեն և փառաց համապատիւ հաղորդեալք։

Ը։ Բացց ծայրագոյն իշխանն ՅԾԱՐԱՆԻՑ՝ խրն կաբոյր վառարանն սիրոյ՝ անփորձ պատկ կուսութեան երանելին ՅՕՀԱՆՆԷՍ, սեփական և առանձնաշնորհ բարեփառութիւն ցուցաւ գերազանց։ Վա՜ զի ինքն քո՜ եղբայրացուցեալ զնա ինքեան, և զառնչական անուն իւր նմա շնորհեալ, փոխանակ իւրոյ ինքեան՝ որդի կոչուցա

ցանէ մօր իւրոյ սրբուհւոյ կուսին, զկոյսն կուսին յանձնէլով. որով ոչ թէ յանձնէր յօհան-նու և զեկեղեցի իւր նը, որ է պատկեր ածածնին մարիամու, ըստ Ճշգրտաբանութեան հրեշտակական սէր վարդապետին, թէ ածածնին իսկ պատկեր զոյն ոք գրեսցէ, ոչ անօրինի։

Ապա աւելորդ է մեզ 'ի շտոխսուութիւն կրը թիւ 'ի կերպացուցանել զտարին զայլ և բազմապատիկ քաղմանուէնս 'ի պատկեր նկարագրութեան. ոչ զի 'ի խորհրդակատարն վայրի վերնատան՝ ըստ ակնարկել պետրոսի առ յօհաննէս ծանօթանալ զմատնչէն, իսկոյն բարեվատահ դիմաք փարի անկանի զանհպելի և զսարսափելի լանջովք՝ կենարարին անմահի։ Ուր ոչ միայն ազդեալ լինի նմա չարայոյզն յուդա իսկարիովտացի՝ գողդաւաճան և մատնիչ երախտաւորին մեծին և բարերարին. այլև 'ի շնորհաբուղխ շտեմարանէ շնչն ջոյն յիր ածելոյն իմաստութիւք լցեալ՝ բարգաւաճի յամենապայծառ լուսափայլութիւն շնորհաց տեսականին և գործնականին. որով և ելեւ մատեան հոգեշունչ անհաս գիտութիւն, և քարոզ կենդանի ըստ տիեզերս համ։ Զի իբր զամ գաղանիսն յիմաստնոց և 'ի գիտնոց նմա յայտնեալ ածարդին՝ անապարտելի նկարագրութիւն արձանացուցանէր 'ի յիշատակարանի մտաց նր։

Եւ դարձեալ՝ 'ի հետաքրքրութեն պետրոսի ըզ զին վա առրին յօհաննու, զի՞ փոյթն քեզ ըզ նմանէ՝ վաղվաղակի յառաջ ածելոյ տն, կալ և մնալ

մնալ նորա յուշ առնէ մինչև ցգալուստ իւր։ (յօհ. Ի.ա. 21)։ Բանզի՝ ի մրցարանի այսր յաւիտենի մաքրակնիք կուսութիւն և անաղարտութիւն ըզգաստութիւն կուռեալ ի մարմնոյ և ի աշխարհի, հաստատուն և անդրդուելի կայր սեւեռեալ՝ ի սեր ՅՍ՝ իբրու յանսասանելի խարիսխ հիմն անշարժութեան՝ ի նոյն մատաղահամբոյր ելիտասարդականն դիտակի։

Թ. Այլ և դրօշակիրն մարտիրոսական խմբին՝ հզօր զօրապետն հոգեզրահ զինու վառելոց՝ նաև խաժառանգն լուսանկար յաղթական պսակին՝ խնկեալն և փառազարդեալ մեծն յակոբոս, ի գումարտակս տասնեերորդի երկրորդի առաքելական կանաւոր՝ զվկայութիւն բաժակն նախկին կամաւորական հաճութիւն արբեալ զմայլեալ՝ ի վերս առեալ թռչի սլանայ թեթեւաչու թեւով հոգւոյն սրբութեան։ և աւետարար բանիւ բանին անեղի ցնծացեալ բերկրի, թէ եկ աղնիւ ծոց բարի և հաւատարիմ։ զոմանքեան՝ ի սակաւուդ գտար հաւատարիմ յոյժ՝ ի վերս կացուցից զքեզ բազմաց անեղծականաց։ և փոխանակ քաջամարտ մտերմութեան՝ մուտ յուրախութիւն տնքոյ։ (մտ. խե. 2)։

Ալ այլ և կանխեալ բազմի նախքան զմեռանանն յանկողոպտելի փառս՝ ի յաւիտենական երջանկութեան՝ տենչալի ցանկալի անթարգմանելի՝ իգահն առաջին՝ ի աջմէ թագաւորին անմահի։ Այս թագ անթարշամ ընկալեալ՝ ի գլուխ՝ յաւետ փառաւորի լուսազգեստ պճնեալ, զանդրանկութեան

ատուցեալ զԺառանգութիւն հոգևորաւոյս քան թէ բնականաբար։ Իսկ արդ՝ մինն նախագրեալ շահաստուկութիւն ժամանեալ առ որ, առեալ տանէր զինքն իւր զամուսակիցն 'ի մեծ վայելչութենէն փառաց հանդէս 'ի վերինն արքայարան։ և միւսն՝ ըստ առաջ դասելոյ զպաշտօնակիցն իւր, ինքն յետոյ քան զամենին երթեալ՝ 'ի պակաս լրութեան ածէր զերկուսեանն թիւն պանծալի։ Այս երկոքին սոքա ոչ միայն օրինաց նորոյս սկզբնաւորութեանն հիմնարկիչք և հաստատիչք, այլև հոգեխառնմբ համալծակցացն իւրեանց՝ նախընթաց և վերջապահ։

Արդ ոչ յընթանալ արեգակն ելանի ըստ յաստուկ ընթացից իւրեանց, և 'ի պատահիլ միմեանց ուղղագիծ դէմ յանդիման՝ լիապատար լուսաւորի լուսինն յարիւրաւոյլ ականէ արևու։ Այսպէս այսմ կերպի ևորդիքն որոտման՝ ըստ մարմնոյ ճշգրիտ աղգականութեանէ ծագեալք 'ի սերնդենէ մօրաքեռ կուսին մարիամու ածածնին, իբրև համազոյգ և համընթաց լուսինք՝ 'ի վեցերորդի դարուն ուղիղ գծիւ հանդիպեալ իմանալի արեգականն արդարութեան յանի քանի, արիւագեղ պայծառութեամբ ճառագայթեցան։ և եղեն լուսատուք մթացելոց, և ճառագայթք խաւարելոց։ աստեղք առաջնորդական նաւարկելոց յաշխարհիս ծովու, և անմոլար ուղեցոյցք երկնաւոր ճանապարհին։

Ժ. Այս սոքա սուրբք կատարեալք առ աղգս մարդկան։ մատեանք քնագիծք և անեղծականք։

տառք

տառք հոգեւոր եւ իմաստնաւորք • տախտակք
շնորհական օրինաց մարմնեղէնք եւ անխորտակե-
լիք • վէմք տիրական առյգք եւ անդրդուէլիք։
Ընդ մեշամարտք յաղթօղք, քան թէ յաղթե-
ցեալք • զգեցօղք փառաց Ճոխութիւն, քան թէ
աշխարհային զարդու հանդերձից • երկնաքա-
զաքացի հզօր զօրապետք, քան թէ երկրաւոր
հրամանակատարք • հոգիք թեթեւք յանմահական
յարկի, քան թէ 'ի թանձր հիւթեղէն մարմնի։
Որդիք երանութիւն գոգոյն աբրահամու՝
հօրն հաւատոյ • զաւակք խրախութիւն բանաւոր
խոյի՝ բարեբաստին խասակոյ • ժառանգք քա-
ջութիւն որոմայնին յակոբայ • զարմք եւ շառա-
ւիղք բեղմնաւորութիւն յուդայ • նախաղէկոյց
գուշակողաց՝ արենակիցք եւ առաջակայք • բա-
նաւորաց վիճակին՝ շնորհազարդ ազինք հո-
գեւորք։ Աշտանակաչ կրկին ձիթենիք՝ համա-
տիպ եւ համապատկան, յաջ եւ յահեակ ոսկեձոյլ
զամբարաբորբոք եւթնաբերանեան աշտանակի
կուսածին բանին արգասաւորելք, ըստ հոգեհրաշ
տեսլեն զաքարիայ եւ մարգարէին։ (զաք • գ • 3)։
Դանզի արդարեւ ոմն բանաւոր ձիթենիք՝ հո-
գեւորապէս ընձիւղելք եւ շառաւիղելք յաճաբոյր
դարաստանի վերին եդմի՝ յաջմէ եւ յահեակէ մշտա-
վառ եւ լուսապայծառ եւթնաջահեան կուսածիւ
խորհրդոցն հեղինակի՝ անժամանակական հայրա-
ծին իմանալի աշտանակին՝ պարարտացան պտղովք
բարութիւն • ըստ որում եւ 'ի կենաս յայս ընդոյն
խընդ-

խնդրեցին 'ի կենարարէն քեզ։ (Մարկ. Ի. 35)։

Ի՜ա. Լսա սուրգապէս խոստովանեցին աչքս այտքիկ ճրագունք լուցեալք 'ի տերունեան տիզ եղերալոյս ինքնագոյ ջահէ՝ 'ի հոր և 'ի հոգւոյն սրբոյ իսկակցէ՝ արիւնապատար լուսաւորութիւն. որով և 'ի գլուխս աղանց գերակայք հանդիսացան բնաւից բանաւորացն դասուց։ և յաւուս տապարգև շնորհացն ձրից շողեալք շողշողեալք, և լոյս աշխարհի առաքեալք։

Որով եղեն բանիւ ուռճաւորք, և վերնաքարող արդիւնաւորք. բանին հոր աւետաւորք, և աղդմամբ սուրբ հոգւոյն զօրաւորք. քաղցէն զինու զինաւորք, և անպարտելի արք նշանաւորք. փրկչին բնաւից մեռելիս տպատաւորք, և աւետարանական բանիցն պատգամաւորք. նոր ուխտի մանկանց՝ անձրևք արդասաւորք, և բեղմնաւորուեն նոցին յաւէտ պատճառաւորք. տեսական վարուք հոգևորք, և գործնականին պտղով պտղաւորք. վայելչական հասակաւ պատշաճ յանկաւորք, և համոյն մասամբք ամբիծ կերպաւորք։ Յեսական լուսոյն ծագմունք լուսաւորք, նեղգործիչք և արմատացուցիչք, հասուցիչք և բեղմնաւորիչք. ընտրական սերմանց բարեբոյս աճման հայրամիկ անդաստանին՝ բղխմունք յորդահոսք և կենդանականք. գեղք համածաւալք և ծիծաղախիտք. աղբիւրք ակամակիտք և լուսակայլակք. վտակք կարկաչահոսք և անսպառելիք։

Եւ քանզի ոչ միայն միոյ ումեք, կամ սա-

կա

կաւուց ոմանց պրբուցանէին 'ի շնորհաղէզ
ջուրցն կենդանութիւն, այլև իբրու անձրև ցՋ
զաբուղս յերկնից 'ի վերասաս տեղացեալ ա-
ռատութիւն՝ զբանեղէնն մարդասուսնկս ընդ ո-
լորտս տիեզերաց ոռոգեալ պտղաբերէին։

Ոչ զղիմօղսն սա ինքեանս՝ միայն 'ի մարմնա
կան մահաբերս ախտից ապաքինէին. այլև 'ի հՁ
գեկորոյս հիւանդութեց 'ի կենաս վերածէին։
Ոչ յաշխարհային դիւրեղծական սնոտի պերՁ
ճութիւնս յօրանալ ումեք թոյլատրէին. այլ
միշտ զվերինն խորհիլ, և նմին լինել հետեւօղ
ածեղէն վարդապետութիւն ուսուցանէին։

Ոչ վՁ կենցաղոյս բազմատագնապ տարՁ
ժանմանց 'ի հոգեհրահանգ ընթացից տիրա-
պարգև շնորհաբաշխութիւն յետս կասէին. այլ
եռանդաւոռեալք զօրութիւն հոգւոյն, և քան
զևս 'ի յառաջադէմն նկրտէին։

Ոչ 'ի բռնակալաց սաստկութիւն 'ի տկարուն
լուծեալք, այլ անպարտելի քաջութիւն 'ի ճակատ
մտեալք։ Ոչ անագանեալք, այլ աՁապարեալք. ոչ
լքեալք, այլ արիացեալք. ոչ վհատեալք, այլ
վստահացեալք. ոչ արգահատեալք, այլ սպա-
ռազինեալք. ոչ աղաղակս գուժի բարձեալք,
այլ ալելուք օրհնութիւն կարդացեալք։

Ոչ սարդարև երկրքին տքա ոչ համարիւն
և կցորդակիցք ըՁ մարմնոյ հարազատութիւն, նմա
նաբար և զուգաշաւիղք ըՁ շնաշխարհիկ բարեՁ
մասնութիւն հոգւոյ։ Սոքա զօրականք անպար-
տե-

1008
36406

տեղիք խաչատրսակ թագաւորին, որ յորինակէ նոր զրացեալ՝ նկուն արարին զղորութիւն թշնամոյն, և զմրցանակն քաջութեան ժառանգեցին։ Զ.ոյժ-ուիք երկնաղացք, որք զտեսանելս իւրեանց անթարթամ 'ի վերս առ ՚ուծ ունելով, զՇամ մրրկածին օդովք անցեալ՝ առ նա ժամանեցին։ Զ.զաւնիք հանդարտաբարոյք, որ մեքենաւոր խորամանկութեան մահաշունչ վիշապին միամտութիւն յաղթեալ՝ 'ի քաղաքն կենդանեաց հասին անվնաս։ Զ.առիւք անարատք և նուիրականք, որք մատուցան ՚ոյ պատարագ հաճելի ամենայն արիւնաւոր և անարիւն զոհագործութեամբ։ Զ.արեկամք և հաղարապետք թագաւորին անմահի, որք յաղմէ և յահեկէ բազմեալ 'ի սեղան երկնաւոր փեսային, ուրախանան ընդ նմա 'ի յառագաստն լուսոյ. ըստ այնմ՝ և ես ուխտեմ ձեզ, ոչ և հայրն իմ ուխտեաց ինձ զարքայութիւն։ (զուկ. իբ. 29)։

Ո՞վ զարմանալի բարձրութեան պատուոյ վեհից երկնակաց՝ գերուեալ փառաց լցելոց. քանի՞ անչափ են մեծի սքանչանացն շնորհք. և զիարդ յամի անմատն յարատոյ 'ի բարեմատնութենն վերնակ պերճացեալ՝ փառաւորին մեծապէս։

Ձբ. Զ.ՀԵՐ ապա 'ի վերս այսքանեաց՝ զյեսուս որդի Նաւեայ և զքաղաքն յեփոխեայ, զի յայտ նեսցին ցուցցին և հռչակեսցին բերկրական բերբ բարութեան նց՝ ուռն որթոյ ընդ թզենւոյ և նռնենւոյ, որ յարացոյց պատկերանան

հաւատոյ, յուսոյ և սիրոյ։ Քանզի յաստուած է ողկուզաբեր տնջալի որթոյն 'ի ճանիլ իւրումն բերոյ գործել զչարակ ինչ բարեկամ գինւոյ. որ և նուիրեալ 'ի սեղան սրբութեան ամենակալին՝ քաւանաղ խորհրդեամբ սրբագործութեան՝ անմոռաց լրականութեան գոյութեան յարիւն որթոյն ճշմարտի փրկչին յսի 'ի հօր հաճութիւն. որ է հիմն ուղիղ հաւատոյ 'ի հաստատութիւն սբ եկեղեցւոյ։ Զ. որ և ինքեանք որդիքն որոտման եղեն ծանուցիչք ազգաց բազմաց զճշմարտութեան լուսաւորչայ շաւիղ՝ ուսուցանելով նոցա և պատուիրելով անպատիր զգուշութեամբ առնել զամ, ըստ կենսաւիթ օրհնաբանեալն բանի մարդացելոյն ամ։

Լաւ դարձեալ՝ ըստ արդեանց արդասաւորութեան, թէ Ես եմ որթ արմատաւոր, և դուք ուռ արդիւնաբերք, և անպարագիրն Հայր՝ կազմիչ ոռոգիչ անհամեմատ երկրագործ. ամ որ յիս է բերող զպտուղ բարութեան՝ սրբէ զնա, զի առաւել պտղաբերեսցի։ (յօհ. ԺԵ. 1)։

Պա տիրապետ երկնակացին սքբս այսոքիկ, հիմնեալք և հաստատեալք 'ի յորթն կենաց, և աճեցուցեալք զնորհաբոյս բանեղէն տունկս՝ 'ի բեղմնաւոր առատութեան պտղոց բարութեան։

Այլև գնտակաձև կազմակերպութեան թզոյն բարեկամ քաղցրութեան պտղոյն, յարմարապէս համեմատի յոյն հաստատուն հանդերձելոյն բա

բեաց։ զի նախաձառեալ ընտրական վեհ.քս ու-
նելով յինքեանս զյոյսն բնաւից զքո՝, քան զյե-
սու և զքաղեբ՝ առ ազգս մարդկան 'ի յերկ-
բէն աւետեաց 'ի վերինն Եէմ զանեղծականն
ընձեռէն զյոյս։ ոչ ոգ զԹղենոյն ուղէշ 'ի
ձեռս, այլ իբրև բարեբողբոջ մատաղատուն կ
ինչ արմատաւոր՝ յարգաւանդաբեր անդաստանի
եռանդավառ ըղձական սրտի՝ յուսով հաստղի
'ի պատճառն փրկութեան՝ առ յաւերժական բա-
բեացն Ժառանգութեան։

Արդարև այս է յոյս ճշմարտապէս ան-
տարակուսելի։ քանզի տիրապէս գվնաւորի ա-
սացուած փրկչին առ գովեալ գունդ աշակերտ
տացն, թէ ես նախ ընտրեալ տնկեցի զձեզ, զի
դուք սաղարթապակեալ պտղաբերեսջիք, և
պտուղն ձեր կացցէ։ և 'ի խնդրելն ձեր 'ի
Հօրէ իմմէ աղօթիւք՝ տացէ ձեզ զնոյն անտա-
բակոյս կատարեալ։ (յօհ. Ժե. 26)։

Ժգ. Այց և հանգոյն արուեստաւոր տիոց
բողոքման՝ 'ի մի պատշաճաւոր պատեան հատ 'ի
հատ առ միմեանս շաղկապամած յարմարեալ
կարգի բովանդակութեան նոան բարեբեր պըտ-
ղոյն 'ի գոյն հրաշէկ։ որով յառաջ բերի իբր
'ի հաճոյական կամաց մարդկան՝ բոլորապտուղ
սիրոյն եռանդաւորութեան, և հաճոյարարն հո-
գեւնութեան պարարտութեան։ Լակ և յոյժ՝ սերն
էականապէս առեալ՝ պատկանի բոլոր երրոր-
դութեան։ վասն զի սիրոյն աղբիւր է կամքն։ իսկ
կամքն

կամքն էութենական իսկապէս է 'ի յերիս անձինս մի՝ ըստ միոյ իշխանութեան, և ըստ միոյ թագաւորութեան. վասն բոլոր երրորդութիւնն է, որ ասաց յոհաննու առաքեալին ասի սէր։ (ա. յոհ. դ. 8)։

Զի սէր որդին 'ի հօրէն սիրոյ զսէր հոգին պարգևեաց առաքելոցն սրբոց. ըստ շնորհալուոյն՝ թէ սէրն 'ի սիրոյ զսէրն առաքեաց։

Իսկ և ծանօթապէս առեալ՝ յաւէտ պատկանի հոգւոյն սրբոյ. ոչ որդին գոլով ծնունդ ազատ իմացականութեան հօր, ասի նմա բան. այսպէս և ազատ կամացն հօր բղխումն գոլով հոգին սրբ, ասի նմա սէր։

Զի և էութիւն հօր՝ է անհուն իմաստութիւն, և անհուն բարի. արդ՝ ըստ որում անհուն իմաստութիւն, շարժէ զիմացականութիւնն հօր յիմանալ, յորմէ ծնանի բանն. և ըստ որում անհուն բարի՝ շարժէ զկամքն առ 'ի սիրել, յորմէ և բղխի սէրն ծանօթական, որ է հոգին սրբ. որ և ասէ ընտիր առաքեալք որդիքն որոտման՝ զէութենականն ընդ ծանօթականին միանգամայն 'ի հաւատ պաշտաման բանի առեալ՝ 'ի լուր հոգւոյ իմացականի 'ի փող աւագտիղ սիրելիս ձայնարձակութեամբ հնչեցուցանէին, արիապէս յառնել բանաւոր բանակին 'ի ճանաչումն լուսատիպ ճշմարտութեան, և 'ի պաշտումն անեղական սիրոյն բարձրութեան։

Զի սիրելն զաստ՝ և զընկերս ըստ անձանց՝ հոգեշարժ խրախուսանօք քարոզ կարդային, և

առանց կարծեաց այլալական յեղափոխութիւն կալ մեալ 'ի նոցն, զամենին քաջալերեին։ կենցաղ զսաղարիլ քաղցրութիւն այր ընդ ընկերի իւրոյ, և զօգուտն միմեանց խնդրել հանապազ, ոչ ան չելի պերճաբանութիւն 'ի ծրարս սրտի իբրև զտաշեան դարիսեանեան անպակաս ունել միշտ յորդորեին։ (յօհ. Ժգ. 35)։ Ո կալ և զկախիրն ամ օրինաց և մարգարէից զանձաւանդ պատուիրանեն սիրոյ՝ իբրև անդամոց մարմնոյ զիմացական հոգւոյ, ճահաւոր ճշգրտաբանութիւն ճոխաբանեին։ (մատ. իբ. 20)։

Ժդ. Բայց աստանօր ընդ առաջ եկանէ մեզ այլ հիմն հանդէս գերագոյն և պանծալի. վասն զի ահա փեսայք հարսին լուսոյ՝ ոչ եկեղեցւոյ որդիքս որոտման, յարևու հարին զբանաւորացն խորան, զմարմնեղէն տաղաւար սրտի՝ 'ի բնակութիւն հօր իմաստութեան. և ինքեանք ոչ հրաւ կայք արքայազունք թագազարդեալ տերունական նշանաւ՝ եկանեն յառագաստ բիւրաբեղուն արդեամբ՝ ընթանալ վայելչապէս ի լուսաշաւիղ ճանապարհ վարդապետին իւրեանց յիսուսաղեմ. (ղկ. Ժբ. 6)։ Որով հանդիսացան և եղեն փրկութեան հոգւոյ առիթ և պատճառ. և առաջնորդ անմոլար մանեալոյ մարդկան 'ի փառս անճառ՝ ընդ երկնաւորացն կաճառ՝ յուրախութիւն տուն անբարառ. քանզի ունէին կապելոյ և արձակելոյ իշխանութիւն յերկինս և յերկրի. մանաւանդ և համարձակութիւն էր իւրեանց հեղբել տարա-

գրել զգիշերտվարն խաւարասէր, և դարձու-
ցանել յետս զմէգ մեղանաց 'ի հոգւոյ մարդ-
կան. որ արդարև մեծ է և աքանչելի քան ըզ-
դարձումն ստուերին զուսանելոյ մարդ-
նոյ յապարանիցն Եզեկիայ որդւոյ Աքազու։
(Գ. Թագ. Ի. 11)։

Այսպէսն բազում և իբր անթուելի են
արդիւնք բարեաց՝ զորս արարին 'ի մարդիկ
զօրութեամբ հոգւոյն. զի էր՝ որ զանկեալս 'ի հաղբս
թշնամանն բուռն զօրութեամբ 'ի բաց թափէին,
և էր՝ որ զհարուածեալս 'ի մահաբեր նետից նը-
օծութեամբ շնորհաց բժշկէին։ Այլ՝ որ զեռաւ-
ռեալս մոռաց անստուերն Ճառագայթիւք հաւա-
տոցն Ճշմարտութեան լուսաւորէին. և էր՝ որ զյա-
մառեալսն սրտիւք աւետարանին քարոզութեամբ
ակօսաբեկ արարեալ՝ բազմաբերրի շահեկանու-
թեամբ բեղմնաւորէին։

Այլ ոչ այսչափ միայն, այլև էթէ մերձե-
ցան ումեք՝ սրբեցաւ. էթէ ոնագրեցին՝ պատրս
պարեցաւ. էթէ օրհնեցին՝ լցաւ. էթէ յայց
էլին՝ փրկեցաւ. էթէ ձեռն եդուն՝ կանգ-
նեցաւ. էթէ խնայեցին՝ ապրեցաւ. էթէ խնդ-
րեցին՝ յոյժ մերձեցաւ. էթէ խրատեցին՝ բար
գաւաճեցաւ. էթէ ձեռն մատուցին՝ բարձ-
րացաւ. էթէ ընկալան՝ պատկեցաւ. և էթէ
զումեքէ առ որ մաղթեցին՝ անեղծական փա-
ռաց արժանացաւ։

Սոքա արդարև 'ի համատարած հոգւոյն
գրն

գնդի՝ հրաշանշան պարգևօք բժիշկք հոգևորք. զառ ՝ի մահ գրաւելսն՝ քաղօր ներդործութ կենդանացուցանօղք , և յանարատութ պահօղք. մեծախնամ տածողութեամբ՝ զաղգս մարդկային դարմանօղք և զարգացուցանօղք , քան ՝ի փայտ ողէն տապանի մատակարարն Նոյ զբաղմատեսակ կենդանիս ։

Ո՛յս զարմանաքանչ կարողութի՝ ՝ի հօրէն լուսոյ սոցա ընձեռեցաւ . այս գերազանց շնորհ՝ յորդւոյն միածնէ սոցա սեփականեցաւ. այս ամենահարուստ բարութի՝ ՝ի հոգւոյն Սրբոյ սոցա պարգևեցաւ ։

Եւ այսպանեաւ լիապատար բարեմասնական ձրիւք զօրացեալք և իմաստնացեալք՝ վերնոցն դասուց հրաբուն սեռից իմացականաց յաւէտ ցուցան նմանակից՝ քան հողաղանգուած բնութեան մարդկային ազգի . զի լուսապատար հոտանք ՝ուծէզէն շնորհաց առատապէս ՝ի սոսա զեղեալ ծաւալեցաւ ։

Ա՛յ զի՝ զերկիրն բղխորից՝ երևեալ ՝ի կերպ ծառայական , անեղանելին ծնունդ հայրական, որուսաձայն հնչմամբ ը հանուրս քարոզէին որդոց մարդկան ։ Որոց և ձայնք բարբառոյ ը ամ երկիր հնչեալ ծաւալէին , և մինչև ՝ի ծագս աշխարհի խօսք նց . զի ՝ի տանէ դաւթի ՝ի ստուերական ժողովարանէ՝ եղէն հիմունք նորոյ տաճարի նորոգողին զմեզ քրիստոս . և լուսաւորելք անստուեր լուսով հոգւոյն ճշմարտի , բացատ-

բեցին զնմատս մթութեան տառից օրինաց և մարգարէից . որով և հասին ՝ի ծայր լրութեան խորին խորհրդոյ մարմնացեալ բանին տնօրէնութեան .

Յե . Ա . ըդ՝ խորհրդական կոչումն անուանն զբնեցեալ և սաղմէն՝ ՝ի յորդիս նց ՝ի սուրբ առաքեալսն արդեամբ և իրաք ցուցաւ կատարեալ . զի անուանս սաղմի՝ յարմարական դրութեամբ ստուգաբանի՝ սա լի ոմն է . որ է զերազուն . այսինքն է բազմազան գործով կատարուն . որև ՝ի բարիս հաստատուն . Որով և կին՝ ոչ միայն երկիւղած յայ , այլև փառացն նախանձաւոր՝ վա՜ որդւոցն խնդրելոյ ՝ի թագաւորէն երկնի և երկրի՝ նստիլ ընդ աջմէ և զ՝ ահեկէ ՝ի բազմիլ նր յաթոռ փառաց մեծվայելչութեան իւրոյ . (մատ . ԺԸ . 28) .

Լու դարձեալ՝ անուանս այս Ճշգրտաբանի թարգմանօրէն՝ խաղաղարար և կատարեալ . որ է յատուկ նշանակ որդիութեան այ , և կատարեալ վարուց բարեաց .

Ա՝գա տանիկ հոգեկեալ և պատուական զուգաթիւս սրբազանք՝ իբրև զբաժանորդական ժառանգս ՝ի ծնողէ մօր իւրեանց ժառանգելոք՝ ՝ի նոյն մեծարին . վա՜ զի մեծն յակոբոս՝ զխաղաղութեան ընկալեալ զանեղծանելին վիճակ երկնային՝ խաղաղանայ կանուխ քան զմտն ՝ի հանգստեանն տեղի ՝ի փափաքելին հանայնից .

Լակ և Երանելին յՕհաննէս 'ի կատարելու թիւն անաբատ կուսակրիք անարատութեան ամբիծ ենալով, զկատարեալն աստուածութիւն բանի վարդապետութեան մատակարարէ ամենայն գէ զեցիկ խելամտութիւն մինչև ցաւարտումն կեանց կենցաղոյս։

Ա. Յև ահա պատշաճ ճանաչութիւն ճանաչողապէս ճանարէ հանդիսանալ 'ի ցուցակութիւն անուանն հրոյ՝ հայրն աց զերբեդէոս։ Իբր ասել ինքն 'ի դիմաց հրոյց, թէ էն որդիք իմ յաակոբոս և յՕհաննէս, զէն դոքա յիս։ որ յԻ բարի իբրև անխորտակելի զէնք յառաջ ածելք 'ի նմանէ՝ ածատուր զօրավիգ կարողութիւն 'ի պայքար մարտի յահիռնէիս այսմիկ՝ ջարաշար ջանսեալ ջարդեցին զչանարդի գլուխ ջարաշուք վիշապին։

Դարձեալ՝ զերբեդէոս 'ի հեբրայեցւոցն 'ի մեզ օժիտ թարգմանի։ և արդարև որդիք նոր մեծն յակոբոս և երանելին յովհաննէս՝ կամակար յօժարութիւն ընծայեցին զանձինս հրեանց օժիտ և նուէր քրիստոսի։ զի մինն վկայական մահուամբ զարիւն իւր մատոյց պատարագ ընդունելի 'ի հոտ անուշութեան։ և միւսն յամ 'ի կեանս իւր զանձն ողջոյն նուէրեր կամաւոր ողջակէզ՝ հրով սիրոյն ճենճերեալ։ Սոքա էն երկու անմեղ աղաւնիք նշանակեալք յօրինական պատարագին։ որոց մինն զենեալ լինէր, և միւսն յարեն թաթաւեալ ողջանդամ արձակէր։ (զև։ Ժդ։Ա)։

Ապա յետ այսքանեաց զուգընթաց շաւղաց հիւսուածոց բանից, ցուցցի և յառաջիկայդ երկաքանչիւրոց նշ ուրոյն ուրոյն ձիրք և յատկութիւն, առ բացայայտ տեսութիւն որոց միան գամ փափագին հայիլ առ հնաշխարհիկ քաղաքավարութեան նշ սքանչելի հանդէս։

Լաւ քանզի լցեալքն և պարարտացեալք երկնաշունչ իմաստութեամբ քառակերպեան քերովբէքն՝ մերձակայ սպասաւորքն աթոռոյ ածութեան՝ ոչ եղեն հաստատ անձամբ խորհրդոյ բանին այս. վասն և հիացեալ հարցանէին ընկեր առ ընկեր. ոչ է սա որ արիւնարանդ ներկուածով ձորձոց ծիրանաշղեաց եղեալ, 'ի վերս յերկինս յանմերձենալին 'ի հողեղինաց բուռն զօրութեամբ սրբոյ ադամային կերպիւ. այլ հողեղէն քերովբէն՝ երկանիին և փառազարդեալ մեծն յակոբոս՝ 'ի մարմնաւոր տնօրէնութեան փրկչին կարգեալ լինի խորհրդակից խորոցն այս ընդ եղբարս իւր, հաղարապետ երկնաւոր դասանուց, և մատակարար ձրի շնորհաց։

Յորժամ ստեփանոս լցեալն շնորհաք՝ զվերջերորդն ընկալնոյր զաստիճան ածային պաշտաման յերկոտասանից անտի, սա էր մինն 'ի նոցունց պարգևողաց։ (գործ. զ. 2)։

Յորժամ ջորեքին նախամեծար տօնելի վեհքն 'ի շնորհածաւալ խնկաբոյր լերինն ձիթենեաց վասն տաճարին 'ի հարց և 'ի քնին մատչեին առ արս, սա էր մինն 'ի ջրից անտի։ (մր. ժգ. 3)։

Յորժամ երեքին առաւելագոյն փառաշարդեալքն ընկալուին 'ի տունէ զբացայայտութիւն անձառ խորհրդոյ 'ածային պանդելի փառաց, սա էր մինն 'ի յերից անտի. որովհետև ընդ իւր ունէր յս զպետրոս՝ զյակոբոս՝ և զյովհաննէս 'ի թափոր լերին յայլակերպութիւն, 'ի նային քաղաքի 'ի յարութիւն աղջկան, և 'ի ձորն գեթսեմանի 'ի հոգածութիւն խաչակիր մահուանն։ (մատ. Ժէ. 1. և Լիզ. 37)։

Յորժամ երկու բարեխնդիր տենչացողք նատիլ խնդրեին ընդ աջ և ընդ ահեակ կենաց բարին 'ի փառս անձառս յաւիտենից, սա էր մինն յերկոցունց անտի, որ ընկալաւ բաժակարբուս մկրտութիւն զտեղին զայն տենչալի զպատրաստուելն 'ի նախատասխանութիւն հօր ամենակալի ըստն բանի։ (մարկ. Ժ. 37)։

Յորժամ ամենահայեացն բարձրեալ հաճէցաւ կացուցանել զմին կանխապէս ընդ աջմէ իւր 'ի նախագահն բարձրութիւն, սա էր մինն, որ նախընթացութիւն քան զմեռուսանան ծառայն գեաց զփառացն պսակ անեղծական մեծութիւն։ (գործ. Ժբ. 2)։

Եւրդ՝ նախ քան զվերանալն հոգւով 'ի վեր երկնանիկս այս մեծն յակոբոս՝ 'ի կենաս իւր իբրև զփայլակնացայտ կայծակն ցոլացեալ 'ի յարփիծագ կուսէ երկրին աւետեաց՝ 'ի յատկացեալ վիճակն իւր յաշխարհն արևմտեան՝ յրն դարձակագոյն սահմանն եւրոպիոյ՝ զբանն կենաց

հանրահռչակ քարոզիչ։ ուր հրաշափառապէս յայտնէր զանամփոփելի յաւէտապանջ իշխանութիւն ի վերս դիւական ոգւոց, մինչև սաստիկ պա-կուցմամբ սարսիլ և դողալ նոցա ոչ միայն յա-հաւորափայլ տեսլենէ կերպարանաց նորին, այլև ի գազանէն, ի թաշկինակէն, և յանկողնոյն։ մանաւանդ ի յարատև ընդունական աղօթիցն՝ մեծապէս տագնապէին տանջեալք և չարչա-րեալք։

Աստի յանուն ամն յամի քսի զայս պիղծս ի մարդկանէ տարագրեր։ զցնդեալսն մտաց՝ ի զգաստութիւն ածէր։ զվարակեալսն անբժշկական տխտիւք՝ սքանչելապէս առողջացուցանէր։ զստա-ցեալսն ի ճշմարտութիւն՝ ճշմարտասէրս յար-գարեր։ զվհատեալսն սրտիւ՝ կազդուրէր և միխիթարէր։ և զհարթուցեալսն մտաւի երկիւ-ղիւ՝ յանձանձէր և խնամարկէր։

Զ գաղանդագործ ախտարմատն հերձոգի-նէս՝ ի չարահամբոյր ախտարծարծիցն հանդէրձ աշակերտաւ նորին զերծուցանէր, և զերկոսին միահաղոյն ը լուսաւոր հօտս երկնաւոր հօտաս-պետին խառնէր։

Զ զինուորական եկեղեցին ի հաւատս ճշմարիտս անդրդուելի հաստատէր։ և զնիւթա-կան սրբատահման տեղեալն տաճարն յանուն ա-մենօրհնեալ ածածնին՝ ազդմամբ նորին ածա-մօրն և կուսի՝ վիմախարիսխ հաստակառոյց արուեստայարմար կազմութիւն երկնաքաշակ կա-ռոյ

ռուցանէր, ոչ նշանակէն մեկնիչք։

Լաւ յետ այսր ամի առաքելագործ մշակութեանց՝ 'ի սեպհական վիճակէն իւրմէ յաշխարհէն արևմտից դառնայր անդրէն առ սահմանաւքն երկրին աւետեաց, սերմանել անդանօր զսերմն բանին կենաց։ և ոչ հակայաղօր անյաղթ զբարեպէտ՝ զինուք հոգւոյն մարտուցեալ ընթանամն կենաց և փրկութեան մերոյ ընդ խաւարակալ իշխանին, եհար զնա 'ի հարուածս սատանիկս, և խորտակեաց զեղջիւր ամբարտաւանութեան նր։ Լաւ ինքն ոչ որոշ բանաւոր 'ի հիրոմղեալ խողխողեալ, դարձաւ առ թագաւորն երկնաւոր՝ առ նախնի նահատակն համբերութեան վկայից հանդիսադիրն քրիստոս, ընդունիլ զյաղթանակն։ որով կապեաց 'ի գլուխս իւր զբազմակ զանազանական փառացն 'ի քարէ պատուական յանմախանան յաւիտեանս։

Ճիշ։ Հապա՝ եղէք ամենեքեան մեծամեծք և փոքունք ուրախասիրտ բերկրանօք կալ 'ի զինին հանդիսի մեծին յակոբու թէ զիարդ պակաս գունակս գունակս 'ի գլուխս իւր կապեալ լուսազգեստ պայծառութիւն մարտիրոսական արեան, բազմի 'ի գահն առաջին յաղթական փառաւք։ (յոհ. ԺԵ. 15)։ Ա՛ զի յառաջագոյն եղև գլխատումն նոցա՝ և երկնահրաւէր կոչումն նր, քան զիոխումն այլոց առաքելոցն որք վկայական մահուամբ փոխեցան յաշխարհէ։ և է նմա թագ պարծանաց 'ի ժառանգութի կենացն յաւիտենից։

Զ որմէ խնամատարն նախագուշակ եղեալ ասէ. կառարեալն ի սակաւուն եղեալ զժամանակս երբ կայցես, զի ցանկալի էր տն անձն նը. վասն այսրիկ տագնապեցաւ ի միջոց չարեաց։ (խնդ. 13)։

Լակ ածեղէն բանք հոգեշունչ վարդապետութեանն ի հանդէս անդր մարտիրոսութեան պատճառս կենդանութեան լիներ բաղմաց. զի նպաստակ առաջի արարեալ զյոյ՝ զմիտս և զսիրտ նոցա վառէր՝ յարիլ ի փ�այն երկնաւոր։ Լաւ զհամակումն կենսաբեր տնօրէնութեանն քան զամբեր նոցա կերակուր հոգևոր ի ճաշակ երկնային սիրոյ, յայլմէ յամէ օտարացուցեալ։

Զյն զի և յապառաժ սրտէ մատնչին իւրոյ օգնչի՝ վտակս կենդանական խաղացուցեալ՝ զանողոջ հոգին յապաշանս կրթեր. ի կարծրեբարս խստութեանէ բարուց դժնդակութեան՝ առ հեզահամբոյր համեստութիս զնա առբերեր. ի խռովայոյզ ամբոխմանէ տեսութեան մտաց՝ ի պարզահայեաց ճանաչումն ածայնոց զնա վերածեր. ի վայրենաբարոյ երկրաքարշ զնացից՝ յանպաչտ շաւիղ երկնային ճանապարհին անսայթաք առաջնորդեր. ի չարամոլ դիւցազանս կրանիցն՝ ի հաւատս ճշմարիտս անսասանելի հաստատեր։ Որպէս տիրապետ բարեպաշտեալ այրն օգնիս՝ ի պայքար անդր հոգևոր հանդիսի շահատակութեան կցորդ եղև բաժակարբուս մարտիրոսութեան մեծին յակովբայ, ուրախասիրտ բերկրեալ ի քն։

Լուսոյ առաջինն յիւրաքանչիւր սեռի է պատճառ այլոց. զոր օրինակ առաջին ճանապարհն սկզբանց 'ի միտս՝ են պատճառ այլոց ճանապարհաց. և առաջին կամեցողութիւնք 'ի կամս՝ են պատճառ այլ ամ կամեցողութեաց։ Այսպէս երանելին և մեծն յակոբոս 'ի սրբ առաքելական առաջին մարտիրոսն՝ եղև բարոյական պատճառ մարտիրոսութեան օրհնեալ իւրոյմ մասնչի. որ անգծելի վահանաւն հաւատոյ զիսեալ՝ զնեաս մուխս չարին շիջոյց. որ երկայնայիր սրով բանեին այ վառեալ՝ զլար որոգայթից թշնամոյն ի հատ. որ զսկզբանեարկան ճշմարտութիւն կործանեալ խաչատ՝ զմրցանակն քաջութիւն 'ի քնիկ ընկալաւ։

Արդ՝ յետ այսքանեաց գերազանց դաստ՝ զանծ ընկալ զօրութեան իւր նեղոյսոյ թիւն ազգէր հրաշապէս 'ի տարերս միանգամայն 'ի ջրեսեան։

'Ի ջուրն, զի 'ի դնել աշակերտաց զոր մարմին նոր 'ի ծով ապէծուսի, զսիկ հանդարտութիւն տանան խակոյն ըստ երդոյն դաւթի, թէ 'ի ծովս են ճանապարհք քո, և ալիք անցին 'ի մէջն։

'Ի յորդն, զի մեղմական շունչ նորին իբրև ուղեցոյց ճարտար առաջնորդեալ աշակերտս տացն՝ անվրէպ ընթացիք տանի զնա 'ի նպատակ սահմանադրութիւն իւրեանց։ ըստ այնմ՝ առաջնորդեց նց 'ի նաւահանգիստ կամաց իւրեանց։

'Ի հուրն, զի դժոգակամոյն վիշտ ինն

ժանամ՝ ի հնել հուր ժամհոտ ի մահագուշակ կոկորդն իւրմէ յարգելումն գնացից աշակերտ տաց նորին, նոքա բարեխօս զնոսա կալեալ, և զնչան խաչին առնագրեալ՝ իբրև զջուր ցողաց ցուցանեին զհուրն, և ինդութիւն մեծաւ անց ցուցանեին զոր մարմինն ընդ այն։

Լաւ ի հոգն, զի ի դնիլ մարմնոյն մաքրութեան ի վերայ քարի միոյ, առ ժամայն հնազանդեալ ոչ բանական, կազմի նոմա ինքնին պատշաճաւոր գերեզման։

Ի Ա. մի ոչ միայն ի տարրական անզգայ դոյացութիւն՝ զնեերհական գործս նոցին բնութիւն նորանչան պանծալեօք նեղգործէր, այլև ի բանական և յանբան կենդանիս։ Վա՜ զի զաչացուցումն բարեպարիշտ ի լուսանիկ իւրում առ ծովեզերբ, յանկարծ մարմին սրբոյ դիպի ձեռաց նր։ և մարմնաշօշափ ձեռամբ յողողել իւրում զաչն՝ առ ժամայն լուսաւորի։

Լաւ դժնեայ թագաւորն բոռ ժանտաժուռ բարուց անուանեալն Կ.սպ, դիմեալ յուխտ յուսոս սրբոյ, անդրէն դառնայր ի վայրագ ժանտութենէն, և լինէր ոչ գառն հեզ ի զարմանս տեսողաց։

Յուլն ամենի զնկեալ ի կատաղութենէն, դիմէր բազում անգամ յարգել զանգլուխս սրբ մարմինն ի դամբարան անդր՝ զանբարբառ մրրմունջ ի բերան ունելով, և անբանն իբրու մարդ բանաւոր պատուելով մեծարեր զմեծարեալն յոյ։

Ուստի հաշակ սէրս յաւէտ բարձրացեալ, քարոզել հնչի ընդ ամ ծագս երկրի, թէ սա է անդլուխ ՝ մեծահրաշ սքանչելեաց գուցանող, և ամենուն առ նա դիմողաց յօգնութիւն ժամանող։ ոմն Ռոմիր արքային սպանիցուց ահեղակերպ փառաց երևեալ, (յամի տն 831։) և առաջնորդեալ զօրաց նոր իբր անպարտելի ահեղ զօրապետ՝ եւ հարկանել միահաղոյն զարիւնարբուշտ արաբացիս՝ զյարձակեալս ի վերայ ժողովրդեանն այնորիկ, որք յատուկ պաշտպան իւրեանց ունէին զմեծն յակոբոս։

Իսա։ Լաւ զպատուական արիւնամած նշանագործ նշխարաց տորին երջանկի ասել աստուծոյ՝ չէ հնչ տարադէպ։ Վասնզի հրանիւթեայ զուարթունք մեծաշուք պատուով յարգանաց եդեալ զարիւնանէրկ խնկաբոյր աբ գլուխն ի բեհեզեայ ընտիր պատատաւ, ածեն մատուցանեն յածակոս աբ քաղաքն Եդեմ՝ առ ամենօրհնեալ աբ ածածինն ի տես և ի մխիթարութիւն, բերելով յարենակցեն իւրմէ իբրև զնախանուէր հաճոյական ընծայ զնուիրեալն որպէսզի իւրոյ միածնի։ Զոր սիրապատար յարգմամբ ընկալեալ ի գոգս իւր, քաղցր արտասուօք և գրկախառն համբուրիւ փարի զնոսա, ոմն թէ ինչ կենդանի։ և մեծաւ պատուով և երգոք հոգևորք ամիսոիեալ զիտեղէ զցանկալին հայմայնից քաշաշալի ամենամաքուր ձեռօք իւրովք իբրև յարքայական գանձարանի՝ ի նշանաւոր սրբ

բուլթեան տեղի։

Այ՝ զի եդաւ առ տահմանաք խնկելի վայ
բին բեթլեհեմի. ուր ծնեալ մանկացեալն Յի-
սուս։ Եդաւ մերձ գերահրաշ լերին գողգոթայ.
ուր ՝ի քառաթևին անշնչացաւ միածինն Հօր ՝ի
փրկութիւն մարդկան։ Եդաւ ոչ բազում մինչ-
ցաւ հեռի յածրնկալ գերեզմանէն քոյ. ուր
թաղեցաւ ոգի մարդ, և յարեաւ ոգի ածզ զ-
րուխքդ և փառաք։ Եդաւ հուպ առ երկնա-
հանգիստ տաճարն հոգւոյն Սրբոյ՝ ՝ի լեառն սիօն
՝ի վերնատունն. ուր առաքելոցն գումարք ար
բին զհրաժարան բաժակ շնորհաց Սրբ հոգւոյն,
և եղէն արիացեալք ՝ի հանդէս նահատակուն։
Եդաւ անդ, յորմէ բղխեցաւ գետ կենդանի
աւետարանական քարոզութեան, և ծաւա-
լեալ ընդ տիեզերս՝ գերածաղիկ պայծառացոյց
զանմին հաւատովք ճշմարտութեամբ և գործովք
բարեաց։ Եդաւ յածահինն սրբատահման կա-
թուղիկէն՝ յերկնաքաշակ ճնաչխարհիկ ածա-
տունկ երկրորդն դրախտ՝ ՝ի տիեզերական նա-
խագահ Սրբ աթոռն Սամ հայոց՝ քաղաքական նախ
կին հայրապետն և առաջին նոմիրադրոտի՝ սրբա-
զան առաքելոյն յակոբեայ ամենազարդ կոչեցելոյ։

Եր. Այլ արդ՝ ոգի առաջի ահեղակերպ ան-
քննին փառաց աթոռոյ ածութեան՝ դաւաքն հրա
նիւթից անմարմնականաց համախմբել եղանակեն
զերեքսրբեանին մշտանոճագ և անլռելի ձայնիւ ՝ի
փող աւագաւոր, ՝ի փառաբանութիւն պատակա-

նին անհաս բարձրութիւն։ Այսպէս և Ի նոյն տիրաց կատոյց լուսակերտ երկնանման ածաբնակ տաճարի ՝ որոց յակոբեանց՝ երկնաւոր գունդք հոգեգումար փառաբանչաց պարառեալ կան հանապազօր, զարիւնամած խնկելի պանդելագործ՝ որ գլուխն մեծին յակովբայ պատուելի դրոշատեալ՝ կաք՝ այ բիւրապատիկք հաղարք ուղղիչք, և որ ի նա ՝ ի սինէ սրբութիւն իւրոյ։ Որք և անդուլ ձայնիւ միաբերան գոչելով զերգս ՝ ածաւօրն գութի, ազգ առնեն մարդկան անդր ժողովիլ, թէ սա է լուառն այ, ընդ որ հաճեալ բնակի ածաւ։ քանզի և որ իսկ բնակի, և բնակեսցէ ՝ի սմա իսպառ։ (սղմ։ կէ։ 15)։

Այսպէս ՝ի հիացումն կարգեալ վերհքն երջանիկ առաքելոցն խուսմբ՝ զղարմանութիւնն բերեն զբան հոգեւոր զորութիւն՝ ի նպատակ բարբառոյ խօսից, թէ զնաղդ անկեցաւ արմատացաւ մեծն յակոբոս՝ ի տիրաշօշաւի մաքրասուն արբեալատար ձեռանէ մեր տն մարիամու՝ յաղիւնատարաս դրախտի երկրին աւետեաց իբրև տունկ պտղաւէտ։ և կամ հրպսխի ձոզաբարձ զարդուք ոգկոզալից զարդարեալ՝ ուռճացաւ յանկեան ՝ի տեզաւոյ պարարտութիւն ՝ի միջակետ երկրի՝ ոչ ընտիր որթ սորեկ։ (Եայ։ Ե։ 2)։

Այս և զերանականն մատուցանէն գովութիւն ՝ի դիմաց ինքեանց՝ ուրախասիրտ բերկրեալք ՝ի նախատատուութիւն նր, թէ արդարև արագ փութացմամբ նախ քան զամենեսին ըզ մեզ

մեզ՝ յառաջեաց բազմիլ 'ի նախագահն փառաց բարձրութեան։ Բանզի որ և վարդապետ մեր ա-ռանիկ 'ի տալ կատարումն անօրինական իւր գործոց, և 'ի վերանալ առ սեփհական ամենն հայրենի բուսարարիալ երանգաւք մարմնոյն, զորդիս լուսոյ 'ի յապշութիւն մտաց գրաւէր։ Լակ և ցնկեցից մեր և հարազատ նորին աշակերտ՝ վկայական մահուամբն 'ի նոյն նամանութիւն պատկերակերպեալ՝ յանզրաւ խնդութիւն զմեզ հրաւիրէ։

Լախկին բաժակարբու 'ի ջրոյս առաքելոց իշխանն մարտիրոսութիւն՝ 'ի նոյն զարմացական կիրս զմեզ առ բերեալ՝ 'ի յարատեւ երջանկութիւն համախմբիլ զամենն յորդորէ։

Հաջամարտիկ զինուորն ըստ նամանութեան անգարտելի յաղթող զօրապետին իւրոյ յոյսի, 'ի նոյն աւադամեծար երկնափառ հանդէս՝ մարտիրոսական պսակաւն թագազարդ պճնիլ օրինակաւ անձին իւրոյ զմեզ խրախուսէ։

Իգ։ Յակոբոս՝ նախահրաւէր առաջնորդ առաքելական դասուն, որ քաջալերեաց զնա վարդապետն արիւնեղանգ շահատակութիւն՝ հանդիսանալ 'ի հոգևոր պատերազմին, և հաղորդակից լինել մարտիրոսական պայծառ պսակին։

Յակոբոս՝ բանալի դրանն վերին, որ զերկնայինն երբեց լուսահեւ շաւիղ՝ մտանել առաքելոցն սրց 'ի հարանարանն ուրախութիւն անմահ փեսային, ծիրանափայլ զգեստուք պճնեալ։

Յակոբոս՝ սրախողխող մահուամբ խաչ-

չարչար կրիցն քնի հաղորդակից, անշուշտ ապա և երանութիւն անճառ անպատում փառացն խոստացելոց կցորդակից։

Յակոբոս՝ անճնաւոր վարարան հրաբորբոք սիրոյ, զոր ՝ի՛ր արկ ՝ի յերկիր. որով զձրկտումն մոռաց և բաղձանաց իւրոց իբրև հուր վերընթաց առ նա ինքն պատճառն սիրոյ ուղղեալ, յառաջ քան զամ վիճակակիցս իւր՝ ընդ նմին հոգւոյ խառնեցաւ։

Յակոբոս՝ ՝ի քիմն ամցուն իբրև կաթն և մեղր ախորժելի. որոյ անհամեմատ քաղցրութեամբ ազգ մարդկային զմայլեալ՝ զանուն նոր տենչալի ՝ի յիշատակ բերէ ուրախակիր խընդութիւն եռանդացեալ ՝ի հոգի։

Յակոբոս՝ արեգակն լուսատիւռ՝ հոգւոց բանականաց. լուսին վայելչագեղ՝ ընորհակալ տեսութիւն դիմաց. արփի աստեղազարդ՝ առաքինական բարեմասնութեանց. օդ քաղցրաշունչ՝ տապախանձ սրտից. երկիր արգաւանդ՝ ՝ածահաճոյ պտղատուութեանց. շուրմբրան բազմամթեր կենաւոր բարեաց՝ ՝ի պէտս լուութեան հոգւոյ նուաղելոց։

Յակոբոս՝ ոգի ծիրանածիր ծիածան ծագեալ ՝ի յամպս ՝ի նշան հաշտութեան. միջնորդ և բարեխօս առ ՝ած վ՚ս մարդկան փրկութեան. դարձելոց յոյս ապաւինութեան. մեղաւորաց ապրիլ քաւութեան. արդարոց պսակ պարծանաց, և ոսկեճարմանդ կապ կցորդութեան։

Ապա

Եւ։ Ի պաքէն ոչ՛ինչ դանդաղելի է մեզ զմեծութիւն վերհասանիւ փառաց ընտրելոցն այ՝ նշանակել ի լուսափայլ տառից առաքելոցն նոցա, կամ ի մարգարէական նախազգեկոյց աղդարարութեաց։ յորոց ոմանք իբրև զհնձան ոզկուզալից յառատահաս ծորակէ շրթանց բղխեն զգիր նի անապակ սիրոյ։ և ոմանք իբրև զառոմանս իւղոս և մեղու՝ հեղուն զեղուն ի միմեանս զքաղցրութիւս բանից։ ոչ առաքեանն աւանիկ յայտնի ցուցանէ զզանազանութիւն փառաց արեգական և լուսնի և աստեղաց, և աստղ քան զաստղ առաւել փառաւոր և պայծառ լինել վկայէ։ (ա. կոր. ԺԵ. 41)։ Ի. յամ ի դէպ է յարմարել և դաւթեանն բանագրութիւն, թէ իւղով ուրախութիւն օծաւ առաւել քան զընկերս իւր։ (սղմ. խդ. 8)։

Ի պա և մեծն յակոբոս յիրաւի զառաւել լաշուք պատիւ բարձրութիւն՝ ելթէ յերկրի և ելթէ յերկինս լիօրէն ժառանգեալ, և ի փառս երանաւետ բարութիւն պանծացեալ, մարտիրոսական խնկաբոյր իւղոյն օծելութիւն վերհաղոյն փառաց պերճանայ։

Բանզի ի պայքար հանդիսի հոգևոր շահատակութիւն՝ կռուս և կարծրաձայնկոյթ զենուս արիապէս ճակատ յարդարեալ ընդդէմ իմանալի թշնամոյն, զզենուցորակիցս իւր ի նոյն խրախուսեաց։ Ողջամիտ սիրով և գեղեցիկ մտութեամբ ճանաչեցեալ փափաքող, ոչ ամ-

պաշտօնս սրաբդաթեանիչ արժանի՛ խնդամտակցան ցրն ծուլթիւ՝ ի ձեռուն բարձրութիւն վերին կամարին թեւակոխեաց։ Սաքրամենտալ վարուք և անարատ զգաստութիւն հրեշտակական դասուց էզեալ նմանող, նոցին զմարդեալ բարեհամբոյր փառացն արժանապէս հաղորդ կացուցաւ, և ի նոսին դասակարգեցաւ։

Սա ինքն սերովբէ հողեղէն, որ ի ստորնայնոցս ատոն սրաթանիչ եղեալ ի յարին լուսոյ վերնում վիճակին, հոգեւոր երգաբանութիւն ընդ հրեշտակս համախմբեալ՝ պարէ ի խորհրդեանս անկիւնն երանութեան։

Սա մեզ՝ աղբիւր պարտիզաց, և ջրհոր ջուրցն կենդանութիւն՝ ի բարձրութիւն լիբանանու ծիծաղաւէտ ծաւալմամբ յորդեալ ի երգոն։ որ զովացուցեալ զտապ տոչորման սրտից մերոց, երաց զբերանս մեր ի գովեստ և յօրհնաբանութիւն։ (երգ. գ. 15)։

Սա մեզ՝ շտեմարան ջրոց անբաւութիւն, որ հոսանքաբ ինարհաց հոգւոյն լցեալ, արբոյց զբանական երկիրս մեր ի պտղաբերել զարգասիս բարեաց ի պաշար անեղծական։

Սա մեզ՝ երկնատեղաց ցօղ զոհարթութիւն՝ պարարտացուցիչ երկնագեղ բուսոց առաքինութիւն, և անուշահոտ լուսափայլ ծաղկանց գերբնական պտղաբաղ ինարհաց բարեյարդարիչ։

Սա մեզ՝ բարեխնամ բաղմաշնաստ հերկաշարժ։ որ արօրեաց զկարծրութիւն բանեղէն անդ

դեց

գիր՝ մարդկային մտաց՝ յընդունակութիւն հոգևոր սերման օրինաց կենաց՝ ակօտաձիգ մշակութիւն աւետարանին քարոզութեան։

Այս մեզ՝ զուարթարար հողմ քաղցրասիկ շնչեալ ՝ի ծով կենցաղոյս. որով նաւակ անձանց մերոց յաջողութիւն ժամանէ ՝ի նաւահանգիստն կենաց անվախճանից՝ ՝ի քո՛ յ՝ ի յոյն բնաւից։

Իսկ. Իսկ գանձարանն ՝ածային շնորհաց՝ սիրելի զերաքարոզն երկնային վարդապետութիւն՝ երանելին խնկելին և տօնելին յովհաննէս գագաթն աւետարանչաց, արդարև գերազանցել զտաւ բազմապատիկ՝ արդեամբ հոգեկեցոյց շահեկանութեան։

Այլ թողեալ մեր զպէտս քաջամասնութիւն նր զհանդէս՝ որ յաղթէ տեսութեան մտաց և բանի, աստանօր զմեծախորհուրդ անուանակոչութիւնն տակաւուք ազգ. արասցուք։ Ի՝ զի ութնեակ տառիւք բաղկացեալ անունն իւր՝ թաքուն խորհրդեամբ վիակէ յինքեան իմաստս պատշաճականս՝ ՝ի հետազօտել խոհական մտաց։

Բանզի այս թիւ պանծալի՝ է քառակուսի խորանարդ՝ բազմապատկեալ երկոքումբք. զոր բնաւորեալ են ունիլ հաստատուն մարմինք. և անտարակոյս՝ տեսակ իմն է թուոյ լի և կատարեալ. զի ՝ի նմա տեսանի բազմապատկութիւն ինչ պարունակեալ։ Իբր զի՝ է զուգաթիւ, և՝ի զոյդ թուոյ հաւասարապէս ՝ի հաւասարութի լուծանի, երբեմն ՝ի յերկեակ քառեակ, և երբեմն ՝ի քառեակ երկեակ. վասն իմաս

տասէրք զայս թիւ՝ արդարութի կոչեցին։ Եւ
վ՚ս զի մատուցք այսր թուոյ սեպհականեալ ու-
նին զլիութի, ապա իրաւացի դատաստանաւ
և ինքն լի ասի։

Արդ՝ և եթէ յոմհանեսս ոչ միայն շնոր-
հիւն այ էր լի, այլև խորախորհուրդ թուոյ
անուանն գծագրութիւն։ որ 'ի գէմն ութեակ
տառից՝ ութեկի անուամբ իբր սեպհական կոչ
մամբ յորոշի։ այս է՝ կոյս, սիրելի աշակերտ, ա-
ռաքեալ, ածաբան աւետարանիչ, ընչամաքուր,
կենդանի նահատակ, բաժակաբբու, որդեգիր
կուսին։

Դարձեալ՝ յառաջագոյն նկարեալ ցուցաւ
'ի զանազան խորհրդածութիս սոյն ութնատառ
անուն գովելի։ քանզի ութն ատենանօք կայա-
նայր եղն դրան հիւսիսոյ ըստ եզեկիելի։ որ է
յարացոյց ութերորդ անվախճան դարուն, և մնա
նելոյ արդարոց ը դուռն երկնից։ (եզե։ խ։36)։
Ութ էին սեղանք զենլոյ ողջակիզաց հանդէպ
դրան հարաւոյ։ որ 'ի լրումն այնր խորհրդեսն՝
ճշմարիտ ողջակէզն քս 'ի վ՚ր ութանկիւնաւոր
քառաթև խաչին պատարագեցաւ 'ի փրկութի
մարդկան։

Ի հինգև ցութերորդ օր էր խորայելեան աղ-
գին մաքրումն յաղտոյ բարոտութ։ որ է պատկեր
ութերորդի դարուն յաւիտենական մաքրութ։
(զկտ։ Ժդ։10)։ Ութերորդ պարունակ է ատ-
ղալից երկինքն, որ ը եօթանց մոլորակաց համա-

թուի , և իբրև մեծ օղամանեակ ոլորտացեալ
շուրջ պատէ զնոքօք։

Զի՝ Լ՚ա զի ուրեն էն 'ի փրկչէն բարեբա-
նեալ երանութիք. յորոց իւրաքանչիւրքն էն մի
մի առհաւատչեայ երկնից արքայութեան։ (մատ.Ե.3)։
Այլ ուրեմն ասեալ երանութեանցն լուսավայլ
շնորհ՝ համաձայն իմն գտան ընդ թիւս խորհրդա-
ւոր տառիցն կազմութեան՝ շնորհաշուք խնկելի ան-
ուան երանելոյն յօհաննու։

Զ՚ի ինքն յօհաննէս աղքատ էր հոգւով.
քանզի զնեղբին մարդն 'ի չարեաց մեղաց աղ-
քատացուցեալ էր գեղեցիկ խելամտութիւն. զի
էր փարթամացեալ յամ տեսակս առաքինու-
թեան գերասիայլ արքութիւն և ընտիր վարուք։

Զ՚ի սգաւոր էր մտօք. վասն զի 'ի կենս
յայս զթախծագին սուգ և զտրտմութիւն վասն թի-
թևագոյն յանցանաց՝ իբրու զբազմամանեայ
մեղաց ապաշխարութիւն կրեալ 'ի յանձն, 'ի մխիթարիչն
երկնաւոր ակն ունէր բերկրիլ հաստատուն և
անեղկբայելի յուսով։

Զ՚ի հեզ էր հոգւով. ոչ զի ծնող հե-
զութիւն է խոնարհութիւն, և արմատ բարկութիւն
ամբարտաւանութիւն. ուստի և խոնարհս սրտին
անմահն գոլով 'ի բարկութիւն խաւարի, պարզահա-
յեաց աչքս հաւատոյ տեսանել զմարգարէին՝
զբարուի ոն յիմանալի երկիրն կենդանեաց, որ 'ի
ծիրանեղեն վարի հանապազ վարեր հեղուք։

Զ՚ի քաղցեալ էր և ծարաւի. քանզի ըղ-

հոգւոյն անմիւթ և իմանալի կերակուր լի՛ և անթերի ունելով յինքեան զքանն այ, նովաւ ընոյր զքաղց հոգւոյն առաւել՝ քան թէ զմարմնոյն հացիւ։

Ա՛յ՝ զի քաղցն կերակրոյ՝ իբր թէ զթանձրագոյն իրի զգործնական իմաստութեան ունի յինքեան զօրինակ. և ծարաւն ջրոյ՝ իբր զանօրագունի նիւթոյ զտեսական գիտութեան զցուցակ. և այսու երկեակ իմաստասիրութիւնքն զանձն իւր պարարեալ՝ պանծայր Ճախութիւն այ գլուխ 'ի մարմնի՝ երկուքումբ ակամբք լուսաւոր։

Օ՛ի ա՛ր էր սրտիւ. քանզի 'ի կենանս կենցաղոյս զանտեսանելին ա՛ծ՝ իմացական աչօք հաւատոցն Ճշմարտութեան տեսեալ 'ի սրտի՝ իբր զբոլորակութիւն լուսոյ 'ի ջինջ հայելւոջ, զարքայութիւնն այ 'ի նեղքս յինքեան ունէր արդարապէս ստացեալ։

Լու՛ վա՛ զի զաղբիւրն խաղաղութեան և սիրոյ զհոգին ա՛ր այ՝ լրութիւնքն պարգևաց ընկալեալ 'ի հոգի յաւուր մեծի պենտեկոստէին, 'ի շտեմարանէ սրտի իւրոյ զլուսավտակ գետս խաղաղութեան առ ամենեսին բղխեր անսպառելի. և զցամաքեալսն յանծային շնորհաց առատապէս արբուցանէր. զի այս է պտուղ հոգւոյն, սէր՝ խնդութեան և խաղաղութեան։

Որոյ արդիւնաւորեցաւ ընդունիլ 'ի սենեակ սրտի իւրոյ զտուիչն խաղաղութեան զմի միայն միջնորդն այ և մարդկան զյն քրիստոս. որ մահուանչի

խաչիս խրով զմիջնորմն ցանկոյն քակեաց, և միաւորեաց զերկոսին 'ի մի. եբարձ զկնոտվու-թիւնն, և արար խաղաղութիւն յերկինս և յերկրի՝ ը առաքելական ձայնին, ոչ և հրեշտակք կան-խաւ աղաղեցին. փառք 'ի բարձունս ՟ց, և յեր-կիր խաղաղութիւն։ (ղուկ. բ. 14)։

Զ Նոյն և երանելի աւետարանիչս գրով և բանիս ճշրիւ փողով բարբառոյ քարոզէր առ մարդիկ բ ծով և բ ցամաք. ոչ զի մերժեալք զհոգին խոտվութիւն 'ի սրտից հրաւանց, յար-դարեացէն զանձինս ընդունիլ զհաշտարարն՝ միջնորդն, բարեխօսն, և զերկնաւոր խաղաղու-թեանն պարգևատուն. և ժառանգել զանեզրա-կան բարութիւն՝ զանվախճան կենաքն, և զան-կեալ երանութիւն։ Զ այս ամ հոգւոյն աչք տեսեալ մարգարէն՝ ասէր. ոչ զի գէղեցիկ են 'ի վր լերանց սիոնի ոտք աւետարանչացն խա-ղաղութիւն, և աւետարանչացն բարութիւն։

Զ Ի հալածական էր վ՚ն արդարութիւն. վ՚ն զի զտերունական արդարութիւնն վարդապետու-թիւն՝ հալածումն 'ի չարաց ամբարշտաց համբե-րութիւն յանձն առեալ՝ ուրախութիւն ուրախ լի-նէր 'ի քս, յուսալով ժամանել 'ի յաւիտեան-կան հանգիստն և խնդութիւնն. ոչ յոմսէի յետ մահաբեր կրիցն դաւաճանութիւն՝ 'ի թագաւո-րական թշնամանութիւն և 'ի փառս։

Զ ոտանոր ամիշին միտք, և լուն լեզուք, եթէ զիարդ զտրտմաբեր անձկութիս տարժանակն կրից և

խոշտանգանաց, ոչի է աղքատանալն, 'ի սուգ մտա
նելն, հալածականս լինելն, նախատինս կրելն, և սուտ
բասրանաց զրպարտին, անվրդով դիմաց և ան-
խռով մտաց հաճութիւն կամաց հանապազ յանձին
բարձեալ բերեր երանելին։ Այս զի արդարև
հեռի է այս 'ի սովորութենէ մարդկային բարուց,
որ միտ զախորժելիսն խնդրեն։ բայց հոգեկիր
սրտի քաջասէր անձինս չէ՛ ինչ տարադէպ, որ խա
ղին կրիցն էր փափաքող։

Այսպա յօհաննէս յուրթն երանութիւնս ա-
ռաւել քան զբաղումս արժանաւոր պարծա-
նաց պանծայ։ և ոչ զարեգակն 'ի կարգս աստե-
ղաց՝ լուսապայծառ փառաց ակնախտիղ շողշողէ։
Իսկ։ Այլև սորա կոչումն անուանն ըստ ստու-
գաբանական քննութեան՝ պարգև, կամ շնորհ ան-
լսի։ և չքնաղաշուք այս անուն՝ ըստ խորհրդա-
կան տեսութեան առաւելագոյն ազնուականին
յօհաննէս՝ յաւէտ պատկանի։ Այս զի յանապա-
ման իմաստութեան հօրն բարձրելոյ լցեալ և բար-
գաւաճեալ լուսափայլ պարգևաց իմաստութեան
և հանճարոյ՝ զանհատ և զանրմբռնելին էզական
մտաց 'ի ծանօթութեան մարդկան վերածէր։

Ոչ ոչ մոլեսս՝ սկիզբն բանից որարեալ
յարարչութենէ երկնի և երկրի, և 'ի նոսին յարեալ
յարմարեր զոր 'ի նա էն եղանութիւք։ Ոչ ոչ
մատեանս՝ զնախահարցն քսի ըստ մարմնոյ ազ-
գատոհմաւն մինչև ցծնունդն 'ի սբ կուսէն իւ-
րաքանչիւր յականէ յանուանէ 'ի մէջ մատուցանէր։

Ոչ

Ոչ ոչ մարկոս՝ ի մկրտչէն յօհաննու առէլ սկիզբն, և զբանն մինչև ցմկրտութիւն ան հասուցանէր։ Լուս ոչ ոչ զուկաս՝ զծնունդն նորին մկրտչի, և զգաբրիէլեան սուտուն՝ որ առ կոյսն մարիամ, և զտօհմաթիւս մարմնաւոր ծննդեան փրկչին յամ՝ ի Ճառ արկանէր։ Ա. մէ անբաւաղոր շնորհ հիւ հոգւոյն այ արծուօրէն թռուցեալ մտաք՝ ի վեր յերկինս, և անցեալ զանցեալ զամ վայրաքն օդոց, և զամ բարձրութիւն աստեղաց, և զամ դա սակարգութիւն հրեշտակաց, երթեալ ժամանէ յանճառելի աբ երրորդութիւն և՝ ի մի ածութի։ և յայնմանէ սկիզբն առնու աբ՝ այ աւետարանին՝ յա սէն։ ի սկզբանէ էր բանն, և բանն էր առ ած՝ և ած՝ էր բանն։ (յօհ։ ա։ 1)։

Ա. յս այն է՝ զորմէ մարգարէ ոմն նախա գուշակ եղեալ ասէր։ աւասիկ արծիւն մեծ՝ մեծաթև և լիամագիլ, ՝ի մտանէն՝ ի լիբանան, էառ յրնտիր ընտիր մայրեցն անտի։ (եզկ։ իէ։ 3)։ Լիբանան թարգմանէ պայծառ։ և արծիւն է յօհաննէս, որ մտեալ մտաք՝ ի պարզ պայծառութի երրեակ և մի ածութիւն, առաւտուրէն ընկալաւ զլուսափայլութի իմաստից ածաբանութիւն։

Ո՛ այսքանեաց շնորհաց ընդ զոգուն՝ և զշնմարիտ ծանօթութի միտնական աբ երրորդութիւնն՝ ի հայրածին բանէն ուսեալ, զբանս կանացս դաս արիիապէս պայծառացուցանէ նոր վին կենաւոր ի թարգապետութիւն։

Իր։ Ա՛ սա բան սորա՝ անդրդուելի ախոյեան՝ և հաս

հաստակամ անշարժ յենարան 'ի քո հաւատոյ ցեղոյ՝ ընդդէմ հոգեմարտ զօրացն բեղխարայ. և ինքն՝ մարդ ածազգեաց, կառավար եկեղեցոյ, վարդապետ հաստակաց, հաղորդապետ խորհրդոց, և մատակարար հոգեւոր կերակրոց առաւել քան զյովսէփ, որ էր հայթայթիչ մարմնաւոր հացի։

Բան սորա՝ յայտնաբարբառ քարոզ կարողութեան՝ իմաստութեան՝ և բարութեան բանին այ, որով յոչնչէ 'ի գոյ ածան բնութիւնք ամ արարածոց, թէ երկնայնոց և թէ երկրայնոց. զի՝ ամ ինչ նոսա եղև։ (յօհ. ա. 3)։

Բան սորա՝ տիեզերալուր աւետարանութեան շնորհաձիր պարգևողին յաւիտենական կենաց, և կենսառիթ նեղգործութեան հայրական լուսոյն առ ազգս մարդկան՝ յորդեգրութի այ հաւատովքն Աչմարտութեան. զի այնմ՝ նոսա կեանք էր, և կեանքն էր լոյս մարդկան։ (յօհ. ա. 4)։

Բան սորա՝ անսուտբիւր վարդապետութեան փրկարարիթ մարմնաւորութեան ծոցածին բանին, և զի մարդկայինս բնութեանն անչիրոթ և անբաժանելի միաւորութեան նորին. զի այնմ՝ բանն մարմին եղև, և բնակեաց 'ի մեզ։ (յօհ. ա. 14)։

Բան սորա՝ զարտաձայն ազդարարութիւն յայտնելոյն առ մեզ որդւոյն միածնի՝ զանտեսն յինքնութեան զարարիչն երկնի և երկրի. զի այնմ՝ զանձ ոչ ոք ետես երբեք. բայց միայն որդին միածին որ 'ի ծոց հօր, նա պատմեաց մեզ։

ԻԹ. Լա արդ՝ կենդանագիր կերպարան ջրից այսասեռ կենդանեաց՝ զոր հոգւոյն աչքք տեսանէր երկնիկել, Ճահոլսպէս պատկանի առ ջրեսին աւետարանիչս. այս է՝ մարդոյն առ մատթէոս, առիւծուն առ մարկոս, եզինն առ ղուկաս, և արծուոյն առ յովհաննէս։

Մարդոյն պատկեր՝ զլուսո մարմնոյ ծնունդն քսի 'ի կուսէն և կատարել մարդկութիւն ը իւրում ածութեամբ խառնեալ անշփոթ միաւորութեամբ խորհրդապէս նկարագրեն։ Որով երբ ընդելական խայծիւ որսացեալ զմարդիկ, տակաւ առ տակաւ ձգէ 'ի ճանաչումն Ճշմարտութեան 'ի հոգւոց փրկութիւն։

Առիւծուն տիպ՝ զահաւոր և զածավայելուչ քարոզութիւն քսի՝ և զերկրորդ գալուստն նոր յայտ առնէ. որ զորէն առիւծու բազմեալ յարդար գահոյս դատողութեամբ, դատէ զարդարս և զմեղաւորս ը իւրաքանչիւր գործոց։

Եւ ևս՝ զիշխանաբար քարոզութիւն մարգարէ նշանակէ և զանսերկիւղ համարձակութիւն նորա ընդդէմ հակառակամարտիցն Ճշմարտութեան. առորս առիւծաբար դոյմամբ ածաստատ բանիցն ահաւորութեամբ ածէր զնս 'ի զարմանս հիացման, միանգամայն և 'ի տոկումն և 'ի զգաստութիւն։

Եզինն կերպարան՝ իբրև զեզն պարարակ զենանիին քսի 'ի հաճոյական պատարագ 'ի վերայ քառաթև սեղանի խաչին՝ 'ի դէմս ածէ։ Լակ նկատմամբ զուկասու՝ զզօրութիւն և զարդիւնս

նարար պտղատուութեան բանի վարդապետութեան ցուցանէ. որ զբանեղէն երկիրն բազմաշխատութեամբ հերկագործեալ յընդունակութեան բերնելոյ հոգևոր սերման։

Արդ՝ մեր տեսիլ զերազանութիւն համբարձումն քան առ հայր 'ի յերկինս, և զանվախճան թագաւորութեան նորա բերել 'ի ցուցակութիւն։ Եւ զարձեալ՝ ի տիպ և օրինակ վերամբարձութեան երանելոյն յովհաննու. քանզի երկրեալեան թուացիք տեսակեանս և գործնական նպաստ խոյացեալ 'ի բարձունս, և հոգևոյն իմաստ տիւք ամային անհաս խորհրդոյն իրազգած է զեալ, լուսափայլ քարոզութեամբ ամենաբանէ զանսկզբնաբար սկզբնաւորութիւն բանին այ 'ի հօրէ, և զիրկագործ մարդեղութիւն նր. որ ընդ հօր և ամբ հոգևոյն փառաւորի համապատուաբար 'ի մի իշխանութեան գովութիւն։

Եւ որբազան աւետարանիչն կենացն բանի յովհաննէս՝ օրինակաւ անձին իւրոյ ուսուցանէ զազգ մարդկան՝ իբրև զարդուն կորովի արագաթռիչ լինել առ հոգևորս. և հանապազ անթարթափ աչօք պչնուլ յամենատես անբասուն երեսս Ճառագայթն ամենատեսակ լուսափայլութեան, և զուարճանալ 'ի գեղավայել ծայրագոյն փրկութիւն շնորհ սոյնպէս բարեփառութեան։

Եւ զի ոչ արժիւն 'ի բարձրութիւն ամպոց կորովի բբօք նշմարել զերս՝ որք են յանդունդս խորագատակ ծովու. ըստ ամենն օրինակի ամբն յո-

հանեսէ վերամբարձեալ ընդհանրաբար՝ ի բարձունս, նշմարէ՝ ի խորս ծովու կենդանոյս. և զընկղմեալսն ալեաց մեռանոց իբր՝ ի յատակէ անդնդոց վերարձուցեալ՝ հանգուցանէ յանմահ կենդանութիւն՝ ի քաղաքն անդրանկաց՝ ի վերին աիոն։

Ը. Ինդաբոյս բնաւորութիւնէ արծուոյն կրբ թեղ զձագս իւր՝ ի հայեցումն արեւոյ ճանաչ պայծառութիւնէ ականն արեւու. որով և որոշումն առնէ՝ ի մէջ նոցա. զի որք կարեն անթարթամ պչնուլ ընդ այն, մնուցանէ զնոսա իբրև հարազատ. իսկ որք անկարանան հայել՝ իբրև զտարախորդս արտաքս ընկենու։

Ի՝ սոսա այսմ և յայմհանէսն՝ ածային ուղիղ բանիւ՝ վարդապետութիւն զաղդս մարդկան առ իմանալի արեգակն՝ ի բանն հայրական ակնակաց ոգոյ առնել պատրաստեր. զուղղատեսան բաց զամ խնամով մնուցանէր և դարմանէր. և որք կարուցանէին զաչս, զի մի տեսցեն զլոյսն ճշդմարտութիւն, զնա՝ ի բաց հեռեր, և՝ ի մահ կորստեան մատնէր. սոսա այնմ՝՝ ի խաւարի է, և ը խաւար շրջի. զի խաւարն կուրացոյց զաչս նորա։ (ա. յօհ. բ. 11)։

Ի՝ ընդ ծուոյն է ընդ եղջերուս և ընդ վիշապս մարտ մղել. զի սա անհնարին թափով՝ ի վը յարձակեալ՝ իբրև տեգ գեղարդեան մեկ զկնոց իւր ընդ կուրծս նոցա, և վիրաւորեալ՝ ի մահ յերկիր հարստէ։

Ի՝ յամ համեմատ և աքանչելին յայմհանէսն՝

և անպարտելի ախոյեանն նոր եկեղեցւոյ՝ ընդ խաչարակալ իշխանին մահու 'ի կռուոնի այսր յաւիտենի պայքար յարդարեալ՝ օժանդակու թեամբ աջոյ բարձրելոյն հարկանէ 'ի հարուածս սատանիկս զվիրագն անհեթեթ. և առաքելական իշխանութեամբ խորասոյզ առնէ յանդունդս անհնարին, անխզելի շղթայիւք տերունական բանիւ կապեալ անդուծանելի։

Ա. Ըստ ինքն բերէ զնմանութիւն երկնային դասուց առաջին քահանայապետութեան վասն բարձրութեան կայանին, և արագօրէն սլացման նոցին առաւած անընդմիջաբար, և լուսատիպ նը կատման ճաճային երևմանց. որք և յետ այ զիւրեանցն Ճանաչելով զսրբազան կարգաւորութիւնս, օրհնաբանեն անդուելի նուագաւք զհաստատիչն բնաւից. որպէս աւանդեցին մեզ ճաճակիր հարք, ուսեալք 'ի լուսաւոր բանից առաքելոյն. որ ետես իմանալի աչաւք 'ի յաիշտակին մինչև յերրորդ երկինս։

Ա. պաքէն ինքնակ դասակարգութիւն հոգեզինայ՝ յերիս կարգս քահանայապետութեան որոշեցան յարարչէն, ըստ անքննելի իւրումն խորհրդոյ. այլ առաջինն է մերձաւորագոյն ճաճութեան՝ յաւետ ընկալեալ զլուսավիպլութիւն գիտութեան նոր, զերազն 'ի ստորին քահանայապետութիւնս. ոչ զի և բարձրագոյն գոլով քահանայապետութիւնն առաջին, է ճաճատեսակագոյն և ճաճպետականի երրորդութեան հպատրագոյն. որք

ենն աթոռք, սերոլքէք, և քերոլքէք։ Եւ սոքա
'ի բարձունս շուրջ զսթոռոյն ածութեամբ թեւաւ
պարեալ՝ բարեբանեն յարաւիղղ բարբառով զե-
ռելոցս տերութիւն։

Այս յօհաննէս 'ի տիպ նմանութեամբ առաջին
քահանայապետութեամբ՝ արագօրէն թեւակոխեալ
'ի վերս 'ի բարձունս մաքուր մտաց իմացական
տեսութեամբ՝ առ անհասանելի աբ երրորդութիւն
հուպ մատեաւ։ յորմէ ծանեաւ զանքնդելին 'ի
հրեշտակաց և'ի մարդկանէ՝ զանակզբնական ծը-
նունդն հօր բանին, և ուսոյց տիեզերաց։ թէ՝
'ի սկզբանէ էր բանն, և բանն էր առ աստ։

Զի։ Բդ՝ ուսեալ սոքա յիմաստութէն այ՝ ու-
սուցանէ մարդկան զածայինս։ իսկ իմաստու-
թիւնն այ՝ ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ՝ էութիւն այ։
իսկ էութիւն այ է ամենապարզ։ ապա և իմաս-
տութիւն այ՝ որ է նոյն ընդ էութեն նր, է ամե-
նապարզ։ քանզի հոգեկիր աւետարանիչս ոչ ձեռ
նարկէ զաստեղաբաշխականէն, կամ զերկրաչա-
փականէն, և զայլոց։ այլ զածաբանականէն։

Բդ՝ ածաբանութիւն՝ ըստ որում է ճա-
նաչելի ոչ զՀմարիտ, է տեսական։ և ըստ որում
է առնելի՝ ոչ զբարի, է գործնական։ Իսկ
ածաբանութիւն է գիտութիւ յայտնեալ յայ առ
ազգս մարդկան, ապա ոչ է ըստ նմին ամ գոլ
յեց գիտութիւ։ վասն զի ածաբանութիւն է գիրք
կենաց, և հեղինակ ճանաչման Հմարտութեան։ հիմն
եկեղեցւոյ հաստատութեան, և քարոզ փրկութեան։

Բդ

Այդ՝ ամենաբանութիւն յօհանանու Ճառէ զանառական էութէ, և զանքննին խորութէ բանին այ. որով և յայտ առնէ զկրկնաւորին անժամանակաբար որդւոյն ՚ի հօրէ ըստ անձին, և զանբաժանելի գոն ըստ էութէ՝ յասէին. և բանն էր առ ամ։

Օ ի թէպէտ որդի ասէլ և ծնեալ ՚ի հօրէ, այլ ոչ դադարեալ. զի ամ լոյս յարեգական ծագէ միշտ, և ոչ սպառի. այսպէս և բանն ՚ի հօրէ. և ամ լոյսն Ճառագայթէ յերկինր, այլ ոչ բաժանի յաղ բերէն լուսոյ. այնպէս և որդի ՚ի հօրէն լուսոյ. զի էթէ արեգական լինէր յաւիտենական, անտաղ բակոյս և լոյս նոր ընդ նմին էր յաւիտենական։

Ուստի յաւիտենական բանն ծնանի միշտ ՚ի հօրէ ՚ի վերս քան զմիտս, և անդր քան զնմանութիւն. ոչ չափի կապարաւ. ոչ սահմանի սահմանաւ. ոչ անկանի ընդ ժամանակաւ. այլ անժամանակ է և յաւիտենական. որոյ և սկիզբն է անսկիզբն, վասն որոյ և անվերջ. զի միշտ նոյն է ՚ի յաւիտենից մինչև ՚ի յաւիտեանս. և որ է միշտ՝ ոչ ունի զսկիզբն. և որ ոչ ունի զսկիզբն, ոչ ունի և զվախճան. և որ ոչն ունի զսկիզբն և զվախճան, է յաւիտենական, ապա է անեղծ և անաստեղծ. յայտագոյ որոյ ասէ. և ամ էր բանն։

Յոր սակս դիոնէսիոս գագաթն ամենից՝ գերեցիկ բարբառի զյօհանանու յասէն. յովհանանէս է երկնից աւետարանիչ, և վարդապետութեան նոր արքիեպարդ Ճառագայթ։

ել։ Այս սա է արդարև անուանեալն վա-
կաս լանջաց փրկչին յոմ։ սա՝ տաճար արուեստն
և բնակարան Աստուծոյ։ սա՝ լուսաւոր
շաւիղ հանճարոյ, և պսակ գիտութեան։ սա՝ ան-
դունդ խմաստութեան, և ուսումնարան Աստ-
ուծանից։ սա՝ մանուսաղայն առաքելական դա-
սուն, և գագաթն մարգարեական գնդին։ սա՝
ծայրագոյնն աւետարանչաց, և իշխանն քարոզ
չաց։ սա՝ մաքրակոյլ ճնիք կուսութեան, և հա-
յելի անարատ կրօնաւորաց։ սա՝ մշտաչարչար ա-
բիսական մարտիրոս, և հաճելական պատարագ Այ։
սա՝ ծաղիկ դաշտաց, և շուշան հովուաց։ սա՝ բուր
վառ անուշահոտ բուրմանն հոգեմեղական խրն
կոց, և անօթ լնուիր շաքարախառն քաղցրաւե-
նեաց։ սա՝ արիւնածագ ատաղ առաւօտեան, և
հեռեակ արուսեկին բարձրեալ։ սա՝ սիւն ուղիղ
հաւատոյ, և անդրդուելի վեմ եկեղեցւոյ։

Լակ աստուծոյ վարդապետութեան տուրա՝ վա-
ղանեալ մեռաց 'ի գործ զարթուցիչ։ զայրացեալ
ոգւոց՝ հեզահոգեայր հանգուցիչ։ ատելութիւն վա-
ղակիզաց՝ 'ի սէր բորբոքիչ։ 'ի յանցագործ ըն-
ջաքաղց մարդութիւն զգաստեալց՝ 'ի յառաստաձեռ-
նութեան փոխարկիչ։ 'ի վարս վատթարս խառնա-
կրթեալց պատաղելոց՝ 'ի լոյս ճշմարտութեան վերա-
ծիչ։ 'ի շաղփաղփ շամբրութիւն յանձախելոց՝ 'ի
կարևոր մտախոհութեան յեղյեղիչ։ 'ի յոգեմոլ
վրիպումն զառածելոց՝ յուղղութիւն վարուց դար-
ձուցիչ։ յայրատատուս հայեցուածս մոլելոց՝ յա-
նաս

հարատեւութիւն մնաց խրախուսիչ։

Ա. Հա՛ մեր ենայ հնարիւ բարեաց։ ահա՛ պա-
բիսպ ամրութիւ, և աշտարակ պահպանութիւ։
ահա՛ վերատեսուչ խնամատար, և պատգամա-
խօս վերնային։ ահա՛ մունետիկ ճշմարտութիւ,
և մատակարար արդարութիւ։ ահա՛ գանձապետ
շնորհաց, կառավար անձանց, և ուղղիչ ստահակաց։

Յովհաննէս արագօրէն ժամանէ՝ ի գերեզ-
ման յարուցեալոյն, և խոնարհեալ տեսանէ զպա-
տանացն կտաւ, զմեռան թողեալ պետրոսի։
Ապա յօհաննէս իբրև տեսակցանի օրինակ, և
պետրոս՝ գործնականի դաղափար։ Յօհաննէս
իբրև ուղղիչ կատարիչ նեբբին կարողութիւ
մարդկան՝ անվրէպ հայիլ՝ ի լոյն ճշմարտութիւ,
և պետրոս՝ իբրև բարեզարդիչ կենաց կենցա-
ղականաց։ յօհաննէս յայտնիչ վերաքարոզիչ
գերբեակ անձնաւորութիւ միոյ ածային էութիւ,
և պետրոս՝ հոչակիչ զոն տնօրէնութիւ։

Սոքա իբրև կրկնակի նաւարք միոյ լծոյ
կշտարդի՝ կախեալք յիմանալի բարձրութիւ բա-
նին մարմնացելոյ։ միուն կշռի ճանապարհն ճշմար-
տութիւ, և միւսոն՝ արդասիք բարեգործութիւ։

Ը։ Սադդուղեցացին մարիամ խնկաբերոյ ի-
դոյն օծութիւ յատս ետն մերձենոյ։ Թովմաս վարա-
նական մտաք զկոցուած կողին շօշափիլ։ իսկ յՍ-
հաննէս յանձնապատուն համարձակութիւ զան-
հպելի լանջուվք որդւոյն ՝այ փարիլ։

Մեծն եւսիեաս կենաւարարոյկ հրով սե-

բօքէին՝ սերբէանայ. եզելիսել տէսլեամբ չո-
բեքկերպեան կենդանեաց խելամտանայ. այլ
յօհաննէս անընդմիջաբար ՝ած-ային շնորհաղեղ
շնչուն մաքրազարդեալ՝ ՝ի շնորհս առատու-
թեան պերճանայ։

Մովսէս կարգի կանոնադիր իսրայէլեան
ազգին. ահարոն նոմիրագործ ստուերական օրի-
նին. բայց յօհաննէս ՝ի նորս օրինի հաստիչ հա-
ատոյ, և դաստիարակ կանթուղիկէ եկեղեցւոյ
նախահրաւէր կոչմամբ հաստատի։

Դասիթ այր բարեմիտ՝ որ քնարահար
նոմագերգութիւն հանապազօր ՝ի փառաբանութի
մեծվայելչութեան այ կանխէր, գթէ և ապա-
շաւէ։ Սաղոմոն՝ որ ՝ի տիս անդ մանկութեան լի էր
ամ ՝ած-ապարգև իմաստութիւն, զառաջ-անի կա
մաւ ՝ի սնոտի փափկութիւնս աշխարհի. թէպէտև
առ յաստա ստրկացեալ՝ ունայնութի ունայնութեց
զայն ամ վայելս վարկանի։ Լուկ յովհաննէս իբր
ոսկի փորձեալ ՝ի հուր, յամի ընտիր գտանի. և
կուսական մաքրութիւն իբր մշտավառ անաղօտ
լապտեր՝ լուսապայծառ նշուլիւք փայլի։

Լիսկատարն հաստակաւ ծերունին եղիսա-
զար՝ հրաժարեցաւ ՝ի ճաշակմանէ խողնեանցն
մա՞ հայրենի օրինացն պահպանութեան։ Ա.յլ սքանչ
էլին յովհաննէս ՝ի մանկական տիոց մինչև ցը
վախճան կենաց՝ չէառ երբէք զաշխարհային
փափկութիւն զճաշակ։

Ա.ռին բարեփառ քաջամարտիին յուդա
մա

մակաբէ՝ անպարտելի սխոյեան ընդդէմ յար-
ձակման թշնամեացն գնդի արձանանայր, և ան-
ընկճելի յաղթական յամ արշաւանս գտանէր։
Իսկ քաջ զօրապետն քան յօհաննէս զենու հզ-
գւոյն այ սպառազինեալ, զդիւազգի փաղանգս
բանսարկուին զօրաց աղարտեալ հերքէր։ և զվա-
ճառեալն 'ի ծառայութի մահու յաղատութի
կենաց զերծուցեալ, բարեկամս այ և սիրելիս
կարգէր։

Այն սա՝ յաղթօղ զօրապետ։ պատուական
պարտելի։ անընկճելի զէն զօրութե։ անսիրելի
դղեակ ամրութե։ անկորզելի կամուրջ հաւատոյ։
ախորժելի ճաշակ քաղցրութե։ սրբանուն
պարգև բարութե։ փախաքելի սեղան հացա-
լից։ անհամառօտելի քարոզ հօր բանին։ անաղօտ
լուսատեր աւետարանին։ ընկերակից և որդե-
գիր ճշմարտին և կուսի, և եղբայր քան։

Ել։ Ա. Որդ՝ քանզի 'ի վարիլ հոգւով առ սահ-
մանաբ ասիոյ 'ի մեծն եփեսոս, կարգի անդ
հրաւաւ՝ հնոցի բաղանեաց։ ուր հանդիսանայ
զօրութիւ հոգւոյն սխոիչ տարածիչ զհրաշագործ
ծութենն շնորհ առ օտարազգիս։ Յարուցիչ կէ-
ցուցիչ նշանագործ արուեստիւ զչարատանջ
հեղձուցեալն 'ի դիւէ՝ զորդին հաղարապետի։
Սասիչ զերծուցիչ զերկուտասան պատանիս
կղզոյն պատմոսի, զպատրաստեալն 'ի զոհ դի-
ւամեծեներ զոհարանին։ և հարիչ հալածիչ յա-
նուն յսի զոգին պղծութե 'ի խորս անդնդոց։

Լուժիչ դարձուցիչ ՝ի դիւահսեղդ մահուանէ ՝ի կենաց կենդանականս տէրունական նշանաւ՝ զորդին միկասայ քրմոյն սուգեսդայ՝ իբր ՝ի թմբուքէ քնոյ զարթուցեալ առ ՝ի քայլ ոտից։ Կարկիչ կարկամիչ զնեղեալս զնեղաշուրթն լեզու ժան տաժուտ մոլորեցուցչաց կերբենթոսի և եբիոնի , որ խանգարել զեկեղեցին ձգտէին յուղղադաւանն Ճշմարտութէ ։

Ապա գրէ զպրակն կաթուղիկեայց առ ե՝ կեղեցին քան ՝ի զչուշութէ ապագայից , և յա՝ ճումն հաւատոց և գործոց բարեաց ։ գրէ և զաճապայանեալ տեսիլն դժուարաթարգմանելի մերոց իմաստից ։ ուր ՝ի սկզբանն յաճապէն ազ՝ դեցութէ աւանդէ եկեղեցւոյ խրատս կա՝ ըւորս , յորդորմունս ոգեշարժս , և կշռամ՝ բութիս ազգուղական , յասելն ՝ի դիմաց քանի՝ ւեր արթուն , և հաստատեաց այսուհետև , զի հանդերձեալ ես մեռանիլ ։ քանզի ոչ գոի ըզ գործ ինչ ՝ի քեզ կատարեալ առաջի այ ։ և դարձեալ թէ՝ ոչ գիտես կարօտիլ յաշխարհի իմիք ։ վայ դու ես ողորմելի և հեզգ և աղ՝ քատ՝ ըստ ամի կոյր և մերկ։ (յայտ ։ գ ։ 2 ։ և 17)։

Շղ ։ Յամ է ապա զդառն տանջանացն նորա՝ նշան սքանչելիս ածել ՝ի ցուցակութի ։ զի մինչ դահիճքն անագորունք հրամանաւ բռնաւորին կապեալ զքարոզն կենաց՝ արկին ՝ի հրախարոյկ եռացեալ կաթսայն , և արբուցին նմա զմա՝ հաւութն դեղ թիւնամակարդ ։ նա ինքն զբ՝

բալիգն օծանդակութիւն աջոյն յոր՝ ոչ զերիս մանկունս անվնաս զերծանէր 'ի կրկնատեսակ տաղտկալի տարծանակիր տաղտապանաց մահաբեր կրից , և զամենի հարեալ խայտառակէր զդարձունեալս մահուանն իւրոյ զանօրինացն չարաշուք կաճառ ։

Եւ յայս անրմբերելի վիճտս տանջանաց՝ ոչ 'ի փառաբանական բարբառոյ դադարեալ լռէր , և ոչ 'ի պակուցանողական սպառնալեաց խրոխտ բռնաւորացն ուշանալոյ լինէր ։ այլ ամենազօր Հնորհօք հոգւոյն ՝այ վառեալ պնդապէս՝ զարմանազանս և ՝ծանական պերճաբանեալ՝ զնչ զուս հաճառակամարտիցն կապեալ կաշկանդէր ։ Եւ երկնաւոր վարդապետութեամբ զանբաստու�էր լոյս Ճշմարտութիւն համատիւռ ընդ տիեզերս ծաւալէր ։ և զարծաթ բանին ՝այ 'ի սեզանաւոր հոգիս մարդկան մանաւորէր ։ և ըստ սերմն կենաց 'ի յանդս մտաց համայնից արկանէր ։ և զհացն կենտաբոյծ քաղցելոց հոգւոց անանախանձ ջամբէր ։ և զբարբառ աւետարանին 'ի լսելիս սրտից հնչեցուցանէր ։ և զընդարմացեալսն 'ի քուն մահու՝ իբրև փողով ահաւորութիւն 'ի վեր յարուցանէր ։ մինչ զի և՝ 'ի գլխաւոր աղանդապետացն անտի 'ի լոյս ՝ծագիտութիւն զբազումս առ բերէր ։

Ոչ զառն մոլորելոյ որոգինեայ զաշակերտեալն գրիգոր՝ 'ի խաւարընթաց շաւղաց հառուՀ՝ածեալ , հրամանաւ երկնաւոր աչքայուհեայ

տի

տիրատերն կուսէ և ՝ԱԾԱԾՆԻ՝ ՝ի լոյս հաւատս
ՀՅՄԱՐՏՈՒԹԵՆ հաստատեր . որ և անուանեցաւ
գրիգոր սքանչելագործ՝ մեծ հայրապետ հռչա-
կեալ ընդ տիեզերս , ոչ պատմէ սոկրատ ։

Սա ընդ պետրոսի առաքելոյն երևեալ յՋ-
հաննու ոսկեբերանի ահեղակերպ տեսլեամբ ,
եւ նմա զգիր աբ զոր ունէր ՝ի ձեռին , ասելով
ես յօհաննէս աւետարանիչ առաքեցայ ՝ի ՝ունէ
նպաստամատոյց լինել քեզ . և ՝ի ձեռն այսր
գրոյ ՝աբ՝ ՝ԱԾԱՅԻՆ սքեզան գրեանց ԾԱԾԿԱՄՈՐ-
հուրդ իմաստից հասու պատրաստել ։

Սա զայսահարս զգաստացուցանէր . դիւաց
բռնութեամբ զոչիր . զհոգիս դարձուցանէր անդ-
րէն ՝ի մարմին . զկռամոլութեան խափանէր զանդ-
տի պաշտամունս . զբազնեաց բառնայր զերկրպա-
գութիւն . զդիւցն տարագրէր զմոլեգնեալ խնկաբ-
կուս . զցաւս հալածէր . զախտաժէտս բժշկէր .
զանպամալոյծս հաստատեր . զկոյրս լուսաւորէր .
և զհիւանդութիւս հոգւոց և մարմնոց առողջ-
ացուցանէր ։

ԼԷ . Լ՝ ՝ի վերայ այսր ՝ամի շնորհապարգև ՃՐԻՑ՝
՝ի նկատումն վերին զինքն ամբառնայ , հաստանել
՝ի ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՆ ամենահարուստ թագաւորու-
թեան անեղական բարութեանն երկնից ։

Յանկայ տեսանել աչք հոգւոյ զմեծ վայելչու-
թիւն փառց ամենակալին , շնորհամբք հոգւոյ աղաղակ
լով ՝ը դութիւն . ՝երբ եկնց երևեցայց երեսացդ ՝այ ։

Յանկայ վայելել զամենագութ հարբ անգին

ակն

ակն պատուական զյանձնեալն իւր ինքեան զհո-
ղեղեն քերովբէն զերկնից թագուհին զսուրբ
ածածինն, և զ հովանեաւ խնամոց նր որդիս-
կան պատուով մեծարիլ. զ կանխաբանութիւն
երգոյն, թէ օրիորդք՝ որոց ոչ գոյ թիւ, ահա՛
մի եմ 'ի նոցանէ որդեգրեալ քեզ 'ի ամէն,
դիր զիս իբրև զնիք 'ի վրայ սրտի քո, և իբ-
րև զապարանջան 'ի վրայ բազկի։ (երգ. գ. 7)։

Յանկայ ուրախակից լինել ընդ ծակցաց
իւրոց առաքելոցն սրբոց 'ի պարս հարսանեաց երկ
նային առագաստին, և ըմպել զբաժակն սիրոյ
'ի ձեռանէ անմահ փեսային, գոչելով զարմաց-
մամբ ըստ օրհնեալ գոլին. զի՞ բարի, և զի՞ վա
յելուչ բնակիլն եղբարց 'ի միասին. քանզի վա-
ռեալ եմ 'ի սէր ձեր, մուծէք զիս 'ի տուն սիրոյ,
և կարգեցէք 'ի վրայ իմ զսէր՝ հաստատել զիս իւ-
րով անուշիս, և հաւաքել յիս խնձորս անապական։

Յանկայ վերձեմել թեթեւաչու հոգւոյն
թեւօք 'ի լուսեղէն կամարն վերին յեկեղեցին
անդրանկաց, և խառնիլ 'ի փառաբանիչս ամե-
նակալ արարչապետին։

Յանկայ ըմպել ըղձական տարփանամբ ոգ
եղջերու ծարաւի՝ զանապական ջուրն կենդանի
յաղբերէն կենաց։

Յանկայ 'ի լայնածաւալ ծփանաց աշխարհ-
հիս ծովու անպատիր զգաստութիւն 'ի նաւահան
գիսան անբոյթ՝ արքայութեան երկնից ժամանել։

Յանկայ յասպարիզն կենցաղոյս արիապէս
ժուժ

ժուժկալել, առ զօրավարն քո պարզերես մնա՝
նել, և զպատկն յաղթութեան ջնջաղ պերճութ՝ ի
գլուխ ունել, և ընդ հրեշտակս համաշնչապէս
երգել զերեքպրէնին առաջի աթոռոյ նոր երգոր
դութեան։

ԸԼ. Ոչ մեծութեան սիրոյն և եռանդագին
բաղձանացն. զնարդ զամ վայելչութիս կենդ՝
ցաղոյս արհամարհէ, զհաճոյս մարմնոյն լքանէ,
զփառացն պերճութ՝ առաթուր հարկանէ, զկիրս
վշտաց հրբև զբօսանս ցնծութեան ընդդրկէ,
և զանքնութ՝ հրբև հանգիստ իրանաց վարկանի.
սեղան բարելից թուի նմա ջրակերութ՝ ին, և
ջերմջերմ արտասուքն՝ գինի անուշակ. մահն
որ տրտմութեան է բերող ըստ հասարակաց օրի՝
նի, ուրախութեան լինի նմա առիթ, և խորա՝
փոր տապանն՝ անդուղ վերերութեան։

Անոլոր՝ ի թեւս հողմոց բարձրանայ ըստ ոգ՝
ոց. և երկնս հրեղէն կառաք սլանայ՝ ի բար
ձունս. իսկ յօհանանէս զերկիրս յերկին փոխար՝
կէ. զի ի՝ջանելով՝ ի խորս երկրի, ՝ի վերս յերը՝
կինս ելանէ. ուստի և՝ ի ժամս երջանիկ
հանգստուեան իւրոյ, յորդորեր զաշակերտսն իւր
զուարճախառն ցնծութ՝ ասելով. բրեցէք,
բրեցէք ուրդեակք իմ, խորագոյնս բրեցէք։

Բաբէ բարեմիտ յորդորանաց նորին, և
բոցավառ ըղձանացն. առ ի՝նչ նպատակ հա՝
յեցումն մտաց նոր, և զի՝նչ յայտնումն խոր՝
հրդոց. բայց եթէ ՝ածայնոյ սիրոյն է նշանակ,
և

և հոգեշահ խրատու. զի զառաւելութիւն առ
ած սիրոյն՝ զոր ունէր ՚ի սրտի, խորութիւն տա-
պանին հնարի յայտնել. ընդ նմին և խրատ կա-
րևոր առանդէ մարդկան, թէ արքայի ոք առա-
ւել խոնարհի, այնչափ առաւել գերագոյն վա-
ռաք ՚ի վերս բարձրանայ.

Այս այսպիսի բազմապատիկ անհամեմատ
խնդութիւն ոչ ոք աթոռանի տիրանայ, բայց միայն
երանելին յոհաննէս. վա՜ զի մահն՝ որ այլոց
սարսափումն համարեցաւ և երկիւղ և ցաւ և
տրտմութիւն, սմա տաճնաբաղձ ուրախութիւն և
մեծ հեշտութիւն.

Այլև ըստ նորագիւտ վիմին կոյս գերեզ-
մանի վարդապետին իւրոյ տուն յանի կոյս ինն
տեղի տայ բերել ՚ի քնարան մահու. զվէմն թող-
զու երբև օրինակ վիմին կենդանւոյ, որ հա-
տաւ ՚ի լեռնէ առանց ձեռին, և ելից զտիե-
զերս. և զկողն միայն ընտրէ ՚ի ծածկոյթ, ցու-
ցանելով թէ՝ ի հոգեղէն.

Ոչ զեարդ ընդդէմ բնական յոժարու-
թեան մարդկան՝ երթայ մոռանէ ՚ի գերեզման
մահու ախորժ հաճութիւն. քանզի ուսեալ է ՚ի
ոնէ, թէ հատն ցորենոյ եթէ ոչ անկանիցի
յերկիր, ոչ կարէ բերել զարդիւնս բարեաց.
ուստի և ինքն սերմանի յերկրի մարմին շնչա-
ւոր, զի յարիցէ մարմին հոգևոր.

Այ՜ վառեալ ՚ի սէր երկնաւոր փեսային,
ընտրեաց զկուսութիւն. և՚ի հանդերձս լուսա-
փայլս

փայլս՝ եւ ընդ առաջ նր լուցեալ լապտերաց, եւ եմուտ յառագաստն լուսոյ։ զի ասէր ընդ իմաստնոյն։ զքեզ սիրեցի՞ր, եւ քննեցի՞ զմանկութիւնդ իմոյ խնդրեալ զհարսնութիւն իմ ընդ քեզ։ զի եղէ ցանկացօղ գեղոյ քոյ։ (իմաստ.ը.9)։

Ուստի գեղեցիկ մարմնոյ խանդակաթ եղեալ՝ առ դրամբ գերեզմանին շարժէր զանձս խօս շրթունս իւր յօրհնաբանութիւն՝ ասելով։ գոհանամ զքէն՞ր, որ հաճեցար կոչել զիս ածութիւդ կամաց յանդուսս խրախճանս քոյ խնդութիւնդ։ զի գիտես՝ որ բոլորով սրտիւ ցան կամ եղանեալ առ քեզ։ (յաղօթս ենդմ. յօհն՝)։

Զանգի գիտեր զնախահրաւեր կոչումն այ՝ որ սահմանեալ է փառաւորել զանբաս եւ զսիրելիս անուանն իւրոյ։ ըստ այնմ՝ առ իս անցէ՛ք ամքն՝ ոյք ցանկայք զինձ, եւ՝ի տոհմականաց իւրոց լցարուք։ զի հոգի իմ գեր քան զմեղրս քաղցր, եւ ժառանգութիւն իմ՝ի վեր քան զգ խորիսխս մեղրոյ։ (սիր.Ի.26)։

Զի։ Լսէ՛ ընդ ճանաչեալ փափաքս կարօտոյ հոգեխուսմբ դասուց առաքելոց՝ առ բաղձալին իւրեանց յովհաննէս, յանհնարիցն է բովանդակել բանիւ։ ուստի ճահոզագոյն թուի, եթէ իբրեւ մետասան որդիքն յակոբայ ասէին առ նոր, թէ երկուտասան եղբարք էք, բայց միոն չէ՞ի միջի մերում։ զի մնաց կրտսերն՝ի տուն անդր, ՝ի յաշխարհ։ եւ առ նա խանդակաթ էք սիրով։ (ծնն.խբ.13)։

Այս բղձալի էր նոցա զերանելին յՕհան-նէս ի Իրեանս ունել ի խրախճանս աքքայու-թեան երկնից, և ի միասին պարել հոգեւոր-ութիւն երջանկութիւն։

Բայց նոր զարմանս՝ նորանշան ինչ հնչէ ցուցանեն դատակիցքն վերնոց. և զի՞նչ այն ինչ. ահա՛նիկ յայտ է յոստացելոցս. զի խնդրեն զմահն յոմանս, ոչ զի ընդ ինքեանս ունի-ցին։ Բայց եթէ զի ուշի ուշով հայեսցի, ըզ-մահն ՅՕհանու վկայէ լինել կենդանի և անմա-հութիւն. զայն խնդրեր և անօթն ընտրութիւն՝ ա-սելով, ցանկամ երանել ի մարմնոյս, և մտանել առ ածն։ Այս եղբայրակիցք նոր իբրև ճշմա-րիտ բարեկամք՝ յաւերժ կենդանութիւն նորին գտանին ցանկացողք. որով և ընտրեն զօրէնս քան ի սիրել զերազարս իւրեանց. ըստ այնմ՝ թէ զ իստացեն ամբն, եթէ իմ աշակերտք էք, եթէ սիրիցէք զմիմեանս։ (ՅՕհ. Ի գ. 35)։

Այսպէս էր, որ յաղբերէն սիրոյ ի քէն, իբրև լոյս յարեգակնէ յերկնից ի յերկիր ցո-ղանայ. և բոցակիզեալ զստորնայինս՝ ի վեր յեր-կնս ձգտեցուցանէ, և ըստ ինքեանն միաւորէ։ Ի ինքն սէրն ածն խօսեցաւ, թէ զիարտան զոր ետուր ինձ հայր՝ ետուս նոցա, զի իցեն մի, ոչ և մեք մի ենք. ես ի նոսա, և դու յիս, զի եղիցին կատարեալք ի մի։

Ուստի զեղբայրակիցն իբրեանց զՅՕհան-նէս՝ ցանկան անչաւածանելի սիրով ընդ ինքեանս

յոդել. զաստղն առաւօտու՝ 'ի ժամանակաւոր շրջանէն յանեզրական շրջանս բերել. զբարու-նակն ողկուզաբեր՝ ուրախարար պտղովք առ տրն կազդուրման մատուցանել. զպատարագն հայրա-կան բանին՝ անձառելի փառացն հօր հաղորդա-կից առնել. զմատակարարն շնորհաց՝ առ շնոր-հատուն բարեաց հոգին սրբ ածգ հանգուցանել։

Ես. Լսահակ՝ մինչդեռ երթայր 'ի տեղի կա-տարման նուէրիլ 'ի զոհ, հարցանէ առ աբրա-համ. հայր՝ ահա հուր և ահա փայտ, որ է ոչխար յողջակէզ. քանզի անտեղեակ գո-լով խորհրդոցն հօր՝ յանգիտս դիմեր 'ի սպանդ։ Լսակ մերս Լսահակ երանելին յովհաննէս՝ ա-ռանց ուրուք յորդորանաց ինքնակամ հաճութիւն դիմէ 'ի մեռանիլ, և հատուցանել զպարտս բնութեան, որ անպառնալի վճռով եւաս յա-ղարջէն 'ի վերայ մարդկութեան։

Լարեւպաշտուհին շամունէ՝ անպարտելի յաղթութիւն և անպատիր զգաստութիւն իբրև անգծելի զրահիւք կուռ վառեալ՝ հանդիսանայ հանդերձ որդւովքն եօթամբք 'ի մրցանակ յաղ-թութեան։ Լսակ յօհաննէս առ խաչին կրթեալ 'ի հանդէս մարդիրոսութեան՝ զվշտացն ունելով զսուր 'ի սրտին, յորմէ անտի մինչև ցկէտ երկանիկ մահուն՝ յարաժամ 'ի նեղութս 'ի հոգին զշահա-տակութեան կատարեր զվանկատամարտ քաջութեան։

Այս և զիներհական կիրս միանգամայն ու-ներ սա յինքեան. այս է՝ զորտմանութիւնն ընդ

բերկրութիւն , զվիշտն ի հանդստութեան , զտկարութիւն ի առողջութիւն , և զմահն ի կենդանութիւն . որովք պերճապէս պճնի ի փառս վերին արիւնազարդ և գերապայծառ մրցանակք , յի պատկառ մաքուր կուսութիւն , և պատկառ աներեսն մարտիրոսութիւն ։

Պատքէն ուրախ լեցին որդիքն որոտման յակոբեան և յովհաննէս , որք գերունակ փառաք պերճացեալ բերկրին ի ճաշ հարսանեաց վերին հարսնարանին ։ Ուրախ լեցին , որք զիշխանութիւն ընկալան զփառս՝ անվախճան կենաց պատկաշարդեալ յարքայութիւն երկնից ։ Ուրախ լեցին , որք արժանի եղեն բազմիլ ընդ աջմէ բանին հօր՝ զանտխրական ցնծութիւն ըմպելով զբաժակ , մինն սրոյ և միւսն սիրոյ ։ Ուրախ լեցին , որք առաջի ամենայն շնորհացն այ ուշնին համարձակութի՝ մշտանուէր մաղթանաք բարեխօս լինել յաւուր խնդրողաց ։

Օ ի սոքա եղեն իշխանք ժողովրդեանն այ՝ գերամբարձեալք ի մեծավայելուչ փառս վերին սիոնի ։ Զամենատուն՝ վերջ կայսերականք՝ յահեղ տեսնի արարչին յաւիտենից ։ Ինամա ծու հարք համօրէն ազանց հաւատացելոց ։ Ընդունելի բարեխօսք յաղագս քաւութեան մեղաց ։ Օ՝ ծրարք փաստաբանք և միջնորդք հաշտութիւն այ ընդ մարդկան ։

Լա ։ Լակ արդ՝ որ արքայական համբարակապետ այնքան ինչ ժլատ , որ զկարևոր պիտոյս

պատուականաց պակասեցուցեալ՝ զպարէնն կէ-
նաց նոց ոչ շնորհիցէ։ Որ մեծատուն փար-
թամ այնքան իցէ 'ի տուրս կարկամ, որ հեղ-
գացեալ 'ի խնամոց՝ գոնէ ընտանեացն ոչ ո-
զորմեսցի։ Որ դատաւոր այնքան անողորմ, որ
առ օտարս և անծանօթս զարդարութիւն 'ի գործ
եդեալ՝ յիւրայինսն անխրատեսցի։ Որ հայր
հարազատ այնքան խստասիրտ, որ փոխանակ հա-
ցի՝ քար տալ որդւոյն կամեսցի։ Որ մայր կաթ
նամանց այնքան իցէ անագորոյն, որ 'ի խընդ-
րել զաւակի իւրոյ ձուկն 'ի կերակուր՝ օձ կար-
կառել նմա յօժարեսցի։

Այս ոչ զբ դիմեաց յորդիս որստման 'ի
խնդիր բարեաց, և անդրէն թափուր 'ի յետ
կոյս դարձաւ։ Որ զբ 'ի յաջողուածոց 'ի վիշտս
անկաւ, և ոչ մաղթանօք սոցուն զերծ դը-
տաւ։ Որ զբ 'ի հոգևոր գոյից զրկեցաւ, և
ոչ սոքօք կրկին ստացաւ։ Որ զբ 'ի խաւար մը-
լորութիւն դանդաղեաց, և ոչ սոքօք 'ի լոյս փոխե-
ցաւ։ Որ զբ զշաւիղս ուղիղս կորոյս, և ոչ
առաջնորդութիւն սոյին գտեալ բերկրեցաւ։

Այս՝ առաջնորդք և ուղեցոյցք արդարութե-
ան ճանապարհին երկրին կենդանեաց։ ահա բաղ-
մաղք յաթոռ դատողութիւն 'ի ձորն վրէժխընդ-
րութեան՝ սարսափելի յաւուրն յետնում։
Քանզի սոքա 'ի յանաչաւ դատաստանապետն՝
արդարակշիռ դատաւորք։ Յանժամանակ իմաս-
տութիւն հօրն բարձրելոյ՝ իրաւարար վճռաւորք։

Ի մշտալոյս արեգականէ արդարութեան՝ ճա-
ճանչաւէտ ցոլմունք ճշմարտութեան։ Ի յերկնա-
ւոր կենդանարար որթոյն՝ ողկուզալից բարու-
նակք հոգւոյդք։ Ի բարեբուն հայրական տա-
ծողութեան՝ խնկելի բերք արգասաւորք։ Ի ըն-
տրնաքարշ մարդկային սեռէ՝ ինքնակալ պե-
տութիւնք իշխանականք։ Յանապատ ականէ սի-
բոյ՝ շնորհածորան բղխմունք լուսաւորք։

Ի՞նչ այսքանեօք ներհիւսական բանիւք
շարամանութեան աւանդեալ երկանկացն գովեստ՝
եդաւ աստանօր իբր դոյզն առհաւատչեայ մե-
ծութեան՝ երկոցունց վերնոյ արժանապատիւ փա-
ռաւորդելոց։ ապա ո՞ զօրեսցէ՝ ի տկարաժիտ
բանաւորացս դատուց զբաւականն մատուցանել
օրհնաբանութիւն, որ պարգեալ հոգւոյ յառա-
գաստն լուսոյ՝ առ վերոյն երկնաւոր հասին
ցնծութեամբ։

Ի՞նչ բէր զվերստաւական բանիցն եղա-
նակ՝ ի դրոշատական գովեստ յեղյեղել։ ապ-
զի պատկանաւոր հիւսածոյ ներբողական էր
գոյ՝ զհոգւոյս ցանկալի և փափաքելի հարա-
զատան երկոսին պայծառապանծ պակեցից, ը-
անվհար պարտաւորութեամբ որ առ իս շնորհաց։

խբ։ Ի հողանիւթ գոյացութեց կրկնակի քաղրինք օրինաց անխորտակելիք, ածելոյն մատամբ դրոշմեալք ի տրահանգութիւն նորա ելելի։

Յիմանալի այգաջ երկնաւոր մշակին որթք ձողաբարձք՝ ուռոգեալք ի հոսանաց հոգւոյն Ճշմարտութեան, ողկուզալից և բազմաբեղունք։

Ուատաբեր շառաւիղք ի բանն հայրական պատուաստեալք՝ անմոնաձիւղք և միտականերք, անմահութեան կենաց պտղաբերիչք։

Բաքուական զինու բանին այ՝ որ հատուէ քան զամ սուր երկայրի, հանդիսացեալք ի մարտի մարդախոշտ դժնեայ գոռոզին։

Ուժոյ պնդութիւն և անպարտելի կարշնեղութիւն յաղթօղք անեղեւոյթ թշնամւոյն, քաջ նահատակին քրիստոսերակիցք։

Լուսեթական մարմնոյն զանգուածոյ երկրածին մարդիկ, և յաճախութիւն ածային լուսափայլ գիտութեան՝ երկնաւոր քերովբէք։

Ոգագք պարծանաց անթարշամ զարդու նոր բոյս սիօնի, և սերարդին սիրոյ անշիջանելի վառմամբ՝ հրացայտ սերովբէիցն համակցորդք։

Ի կեանս կենցաղոյս նիւթական մարմնով բազմադրուագ տիրաբարձ սթոռք ոբ երրորդութեան՝ հանգստարանք կամաց անեղին։

Լուսածեալք լոստ մարմնոյ և կորովիք լոստ հոգւոյ՝ ի թեւս թեթեւս վերասացեալք ի խորս անհատութեան խորհրդոց, բանաւոր արձանիք կորովարարք։

Կորոգ միջնորդք հաշտութեան այժմ ի յեր կինս, և անաչառ դատաւորք յանկարծ ասեսին, անմահ դատաւորին քսի ամենակեցք։

Եզ. Ա բիժապարտ հողածին զարմից ի յերկրի մարմնապէս ծնունդ ծանուցան։ այլ ի վերնայարկ անդր բարձրաւեալ երկնից՝ հարազատ զարք անմահիցն խմբից գերապանծ փառաք երևեցան։

Ա նոանելի ճշնութիւն և խաչակիր վարուց կրթութիւն՝ մահուանէ չարչարանաց որդւոյն միածնի կցորդակից աստ դտան։ և յաւերժական բարձրութիւն փառաց վերնամ վիճակին հաղորդակից լինել հրաւիրեցան։

Ռաբունիք վերնք օծութիւն հոգւոյն ճշմարիտս բանից քարոզ կարգեցան։ և յորդեգրութիւն հօրն երկնաւորի հրաւիրեալ՝ բանին մարմնացելոյ բարեկամ և եղբայր յորջորջեցան։

Պատան խաղաղութիւն յերկնից աքքայէն պատգամաւոր բանի՝ առ բանաւորս արձակեցան։ և զանհամար աղէնս աւազանին որբարար ծննդեամբ որդիս հօրն երկնաւորի՝ և ժառանգս անվախճան կենաց ստացան։

Ա ղանորդեալք ի հոգւոյն սրբոյ ուռկանաւ աւետարանին հմտավարժ որսորդ կացուցան։ և զբանեղէն ձկանցն գումարտակ յաշխարհային ծովէ ի կենաց վերբերեալ՝ արդիւնաւոր շահ ստացութիւն յաւէտ ճոխացան։

Պայծառ նշոգիք լուսատու արեգակունք մտաք մթացելոց յերկիր ցոլացան։ և զաղջամ-

մուղ

մղջին խաւար տգիտութեանէ ի բաց տարագրել, զանատուն երդ լոյս աւետարանին ընդ ամ երկիր ծաւալել ի հոգւոյն աբգ առաջնորդեցան։

Զրանաշնորհ մարդկութեան սեռի լուսաւոր բանիւք արձանացան. և ածեալն ի մատուութեան թերութեան խորհրդոց ուղղիչք և լցուցիչք՝ յառաջգիտութեան հաստատեալն բնաւ ի հողածին զարմէս ընտրեցան։

Տուք տիրաձառք յաղոյն յոի անսխալ իսկութեան դրոշմեալ հաստատեցան. և բարեկարգ բարոյիցն ցուցակութեան և գեղեցիկ ոտիցն նաղելի գնացիւք՝ քարոզք աւետարանին ի բարձրութիս սիոնի ընդ տիեզերս հնչակեցան։

Լոին անեղի անձնաւոր լապտերքն անշինանելիք ի տան աշխարհիս յայտնեցան. և լուսաւոր վարդապետութեան երկնային ուղղոյն առաջնորդ եղեալ, ի յառագաստն լուսոյ մեծապայծառ փառօք փայլեալ բազմեցան։

Եղ. Յաղագս որոյ և բազումք բազում աշխատութի յանձն առեալ՝ սրբակիր տեղւոյն հանդստեան տացուն բաղձանքք, ընդ ծով և ընդ ցամաք ջուրն գնան յուխտ երկրպագութեան յաւետագոյն ինն բերիլանք։

Երկնայնոցն դասուց հանգուստիպ ի տպաս պաշտաման կացեալ քաղցր եղանակքք, զերեքսրբեանն օրհնեն տերութի՝ լիացեալ հրգւոյն սրբութեան տիրական շնորհօք։

Դրոհատակն բանիւ սիրաւառ բաղձանաց

նաց առ սուտս մատուցեալ 'ի խորոց սրտէ հաշտանաքանք։ ստէպ զՀայցուածոցն ձայն արձակեն հոգեւոր բարեաց խնդրանաքանք։

Երկանկական մեծութիւն զանուն տէնչալի քինքեանս բերելով ածութիւնն լուսոյն ըղձանաքանք, անպատուամ ցնծութիւն խայտան՝ առ ընկալեալ 'ի ոտնէ զՀայցուածան փափաքանաքանք։

Սարսափելի դողութիւն հարեալ յափշտութիւն հիացման մտաց զարհուրանաքանք, 'ի տեսանել իւրեանց զածարել նշխարացն բազմօրինակ աքանչելիս նորահրաշ արուեստիցն նշանաքանք։

Զգալի աղքի հիւանդութիւք մարմնական մահաբեր ցաւոց անդէն բժշկին աքանչելեաքանք։ և հոգեկան խոթութիւք ախտից մեղանաց առողջացեալ սրբին ջերմին արտասուաքանք։

Յանկ երևեալ բժշկութեցն յաճախութիւք մարմնականք և հոգեւորք զարմանաղան նշանաքանք, զՀոյլս վերնոցն պետութիւն յակուսբս ածեալ զարմացուցանեն անդրէն սխրանաքանք։

Իւծեալ իմաստնոց սրտի գոյութիւն յոգնադիմակ կրից տեսակաքանք, իբրև 'ի ճաշակմանէ բարեհամ գինւոց զմայլեալ 'ի հոգի զուարճացեալ ցնծան բարձր աստիճանաքանք։

Ոգեկցորդ հարազատք երկոքին տաքա գէզարտակ պատուէալ բաղում յարգանաքանք, ժառանգք բարիք անվախճան բարութեց գտան՝ ածային նախանկատ տեսչութիւնն հրաւիրանաքանք։

Յառաջքան զլինելութիւն գոյից բնաւից

ընտրեալք յաշխարհէ՝ ամենատես արարչին բա-
րեգութ խնամօք, զդրուատական բանիցն պսակ
'ի գլուխ կապեն՝ վերապատուեալ անբաւ պան-
ծանօք։

Եւ։ Ո՛յս աթոռակալք խնկելիք՝ այսմ ար-
քայի։ այս ընտիր վեհապետք՝ այսմ աստիճանի։
այս յաղթող սպարապետք՝ այսր հանդիսի։ այս
քաջ զրահաւորք՝ այսր ատպարիսի։ այս հաճոյա-
կան միջնորդք՝ յերկնային գաւառի։ այս պսակա-
ւոր պանծալիք՝ 'ի վերին հարանարանի։ այս հա-
րազատք կամարար՝ հօրն ամենակալի։ այս բարե-
հաճ հպատակք՝ որդւոյն միածնի։ այս շնորհա-
զարդ տաճարք՝ հոգւոյն ճշմարտի։ Ո՛ սուտ յի-
շատակեցաք, զսուին վերապատուեցաք, զայսո-
սիկ գովութիւն օրհնաբանեցաք։ Սովիմբք մե-
ծացաք։ սոքօք լուսաւորեցաք։ այսոքիւկ 'ի մե-
ղաց մաքրեցաք։ 'ի ձեռն սց անվանելի զինու-
զօրացաք, անմարմին զօրացն յաղթեցաք, անմա-
հականացն դասուց հաղորդեցաք։

Սոքօք և'ի քէն հայցեմք նո՛ր գթութեց,
զօրէ՛ղ ինքնակալ, թագաւո՛ր փառաց, քա՛ որդի
հօրդ հզօրի և կենարարի՝ արժանի առնել ան-
ճառ փառացդ լուսոյ տեսութեանն զվերծանօղն
սիրանո՛ւէր բանիցս յիշատակութեանն երկոցուն
ընտրեալ քոյդ հարազատաց, ընդունական մաղ-
թանօք և բարեխօսութեամբ մեծին յակոբեայ ա-
ռաքելոյ, և երանելւոյն յովհաննու աւետարանչի։

Ի՛նդ որս և զվերս անարժանուն արժանա-

սարեւ զտանել Հաղարդ բարեմասնութեան, օրհնեալ բարերար անուանելոյն, անձառագ յաւիտեանս եւ յաւիտենից եւ յաւիտենից։ եւ քեզ վայելէ փառք եւ երկրպագութիւն ընդ Հօր քում եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ յանվախճան յաւիտեանս։

Ամէն։

Հուսաց զարմանալի՝ ամենահին տիեզերական նա-
խագահ մեռաւոյն ամէն ազգի՝ թագաւորաց, և լուսաւորիչ ամէն
ուղղադաւանաց տոնարարն։

ա. Կիրք բազմանաց անձկութեան սրտիս
ստիպէ զիս դնել առտանաւոր ընդ շարս գովեստից
արքազան առաքելոցս զպատմաբանական ձառ՝ ցան
կալի բազմալի և փափաքելի առաքելական ա-
թոռոյն, և լուսակերտ և աքանչելաիսառ աշխարհ
համատրան տաճարին, ՝ի ինուլ զփափաք սիրտ-
զաց նոցին։

Քանզի արդարև ամենացանկալի գահն տի-
բական՝ գրեթէ երկին է ՝ի վերայ երկրի. զի երկ-
նահանգէտ գերամբարձ գրիւք՝ և ամենազարդ
ծայրալիր շքով՝ ՝ի վերայ գագաթան լերին սիո-
նի բարձրագոյն քան զամ շինուածս երկրին
երևի։ Ոչ ի և արտաքին բարձրաբերձ ոլորանցն
հաստատութիւն է իրրև ամրոց անկարծան, կաղ-
մեալ ՝ի պահպանութիւն հոգեկան զինուց. ապրա-
ստուր ալաբաց ուղիղ հաստատոյ, երկաթագամ վա-
հանաց հաստատուն յուսոյ, պընդանաձոյ հրաղի-
նաց ճշմարիտ սիրոյ, և յապահովութիւն կենաց
գումարտակաց առաքինական վարուք վառելոց՝
իրրև ախոյեան հզօր և անպարտելի ընդդէմ
զօրացն բեղիարայ։

բ. Լոյս յարևմտեան կողմն կատուցեալ կայ

աշխարհամուտ միակ դուռն սրտաքին, հանգուշ
նատիպ հոյակապ դրան արքունական սպարանից,
ուր նեղլով յերկուս կողմունս որոց զգմբեթաձև
կրկնակի անկիւնս ծոցաւորս • որոց և բարաւորք
և սեռամբն ամենեին սրբատաշ և գեղապայծառ
քարամբք կամարակապեալ, և միմեանս երկա
թապատ դրամբ պատկանաւորեալ •

Ա՛յս դուռն գեղեցիկ հանեալ ի նեղքսա
կողին ի մեծ գաւիթն ընդարձակ, որ գրեթէ
սաղոմոնեան տաճարի լայնատարածն գաւթի հա
մանման գտանի։ Այս շուրջ զնովաւ են սենեակք
բազումք թաղ առ թաղ բաժանեալք • յորոց
ոմանք կրկնայարկք և ոմանք եռայարկք ի վե
ր մի մեանց հիմնեալ, գեղեցիկ տեսակաւ արուեստ
տակերտեալք ի կուռ և յընտիր քարանց ի բը
նակութի ուխտաւորաց գոմարտակաց հայկազ
նեանս սեռի։ Ընդ որս և դատիկոնաց կազմուի
ի վե՛ր հաստակառոյց յենարանաց վանդակագործ
պաշտամուք յարմարեալ, վայելուչ ինն երևի
տեսողաց • և ջրշիղջք բազումք յիւրաքանչիւր
թաղս ի սրբատաշ քարանց կարծր և խիտ մա
ծուցմամբ յօրինեալք • ուր ջուրքն անձրևաց
ընդ զանազան խողովակս ինչեալ ծովանան՝ վճիտ
և քաղցրահամ։

Իսկ ի հարաւակողմն մերձ առ սենեակ սե
նեկապետին՝ է դուռն միջին, որ հանեալ ի ներ
քին սրահ՝ որոյ եկեղեցոյն էջմիածնի • և անտի
ևս ի գաւիթ մեծի տաճարին՝ սբց յակոբեանց։

Ուր հանգոյն Թեւոցն քերովբէից կրկնակի սիւնք առ միմեանս կան Թեւատարածեալք. և՝ ի վե՛ր ներ երեքին կամարք գմբեթաձեւ կառուցեալք. և սաղայատակք այոր լայնանիստ գաւթի համակ՝ ի մարմարոնեայ պատուական քարանց արուեստաւորեալ, որ իբրև դուստր պանծալի առաջի երկնաւոր հարսին հրաշափառ տաճարին վայելուչ փառաց ճոխանայ։

Գ. Իսկ վերհարանն շինուածք քարուկիր՝ պատշաճաւոր դրիւք յարմարեալ, ուր սենեակք ը՛մէջ սենեկաց՝ ի պատուական փայտից քերելոց քանդակագործ դրուագաց կազմեալ. և նեղլիին որմոցն հաստատութիւն՝ ծաղկանկար և ճառագայթանշոյլ յախճապակեամբ զարդարեալ. սորա են դրունք երկու. որոց առաջինն հայի՝ ի հարաւակողմն, և երկրորդն յարեւմուտս։ Ունի և պաշտգամբաւոր լուսանցոյց գմբեթաձեւ՝ ի հարաւակողմն, որ հայի՝ ի վերայ գաւթի տաճարին։ Ունդ է սովորական բնակութիւն ամառաժառանգ յաղօրդի առաքելոյն յակոբեայ տնեղբօր, որ է սրբազնակատար Պատրիարքք ամ հայոց։

Լուս յերիս կողմունս նոյն վերհարանի կառուցեալ կան շինուածք բարձրաբերձք՝ ի վե՛ր միմեանց, ոմանք երկկոսի և ոմանք եռայարկ՝ ի զանազան թաղս. յորս է տեղի ինչ երկարաձիգ իբրև պողոտայ, և յերկուս կողմունս նո՛ր վերուստ՝ ի վայր սենեակք բարեշէնք. ուստ նին սոքա պատուհանս վայելուչս, որոց ոմանք հա

հային 'ի պարտէզս և յանապատս, և ոմանք 'ի գաւթի տուրբ եկեղեցւոյն։ Ի տասին բնակին դասք երկնակենցաղ մաքրատուն վերադարձուցաց, և ամ եկեղեցական կղերց։ Վայ և անուանեալ կոչի աբեղաթաղ։

Դ։ Իսկ մերձ 'ի նոսա է սեղանատունն արուեստ տայսրմար յախճապակեօք գեղաղարդեալ, ան պակաս ունելով յինքեան զանօթս պիտանիս, և զկահ և զկարասիս։ ուր լուութիւն բազմին 'ի սեղան հանդիսին կղերքն նբ ուխտին, և ընդ մարմնաւորին նաև զհոգևորն առնուն կերակուր։

Քանզի գոյ անդ 'ի վերայ դրանն կառուցեալ կիսագմբեթ ամպիոն։ ուր ընթերցեալ լինի յամ աւուր 'ի ժամ կերակրոյ վարք նբց, և ճառընտիր աւուր պատշաճի։ Լայ 'ի վերայ նոր է շինուած բարձրարերձ տուն դարպասի անուանեալ, գեղեցկանկար և բարեբարմար իբրև միակ շքեղ շարիւղայ՝ ճաճանչաւէտ ծագեալ 'ի կուրծս վանուց նբոյն յակոբայ։

Ի ողում ասել զտանեացն գեղեցկութիւն, որ ընտիր կոփածոյ քարամբք խիտ առ խիտ շարայարեալ արուեստաւոր մածուցմամբ՝ ամենայն ամենևին հարթ և հաւասար՝ զօրեն մաքուր սպակոյ գերարիայլին պայծառութիւն։

Դ։ Իսկ 'ի տանիս անդ շինեալ կայ միով սեղանով եկեղեցի հնս հրաշակերտ 'ի նմանութիւն բարձրակառոյց սիոնի՝ նուիրեալ յանուն հոգւոյն նբոյ, և է տեղի ընդունելութիւն ածային առա-

տաճիր Հնարհաց։ Այսպէս խուն ինչ միջոցաւ հէ-
ռի՝ գտանի եկեղեցի իմն գեղապատշաճ դրիւք
և հաստատիւն շինութեամբ՝ յանուն քաջամարտիկ
զինուորի Սրբոյն Թէոդորոսի՝ միով վայելուչ սե-
զանով, որոյ բեւեռն ոսկեզօծ նկարիւք և գե-
ղեցիկ յախճապակեալով յօրինեալ՝ շքեղազարդ
ճոխանայ իբրև դշխոյ պանծալի։ Այս Ի ճախա
կողմն նոր է մատուռն Սրբոյն Մերկերեխոսի զի-
նուորին։ Այս յաջակողմն նոր է աւանդատուն մի
վայելչաշէն՝ միով սեղանով, նուիրեալ Սրբոյն կարապե-
տի և մկրտչի։ Այս Ի գաւթի նոր է սեղան իմն
գեղեցիկ վայելչացեալ յախճապակեօք՝ յանուն
նախկին լուսաւորչի մերոյ Սրբոյն առաքելոյն Թա-
դեոսի, և աշակերտի նորին Սրբոյ կուսին սան-
դխտոյ։ Այ և այլ իմն եկեղեցի կառուցեալ
Ի վերս տանեաց շքեղափայլ յախճապակեօք զար-
դարեալ։ յորում են սեղանք երեք, յանուն
Սրբ խաչին, Սրբ Համբարձման, և Սրբ առաքելոց։

Այսպէս Ի գաւթի Սրբոյ և մեծի ամենացանկա-
լի մայր տաճարին Սրբոց յակովբեանց՝ են կրկնակի
սեղանք։ որոց միոն կոչի յանուն Սրբոյն գէորգայ
քաջ զօրավարի, և միւսն յանուն Սրբոյն Նիկողա-
յոսի սքանչելագործ Հայրապետի։

Է։ Այսպէս տաճարն Սրբ՝ է ամենարուեստ ծանրա
գին նիւթովք կազմեալ և յարդարեալ, և զե-
զանկար դրուագօք պատշաճականօք կամարայարկ
յօրինեալ։ և դրանդեանցն դիւրք քառաշուրթն
տեսակաւ արուեստակերտեալ, ոչ զմիապաղաղ
սիւ

սիւնս տապակեալներնս՝ պանջելի իմն երևին տեսա-
ղաց. ուր են և դրունք երկու, որք հային
ընդ արևմուտս։

Եւ 'ի միջին վայրի գմբեթազարդ կաթո-
ղիկէ կառուցեալ կայ 'ի վե՛ր ջրից վիմախարիսխ
սեռանց՝ 'ի խորհուրդ ջրից աւետարանչաց. և
շուրջ զնովաւ երկոտասան լուսատու պատու-
հանք՝ խորհրդաւոր դիտմամբ պատկանաւորեալ։
այս տաճար հրաշափառ իբրև երկին 'ի յերկրի
արևափայլ ցոլանայ 'ի քառասրտոս տիեզերաց։

Եւ որմունքն հատակ են 'ի պատուական է-
բանգախայտ յախճապակեաց շքեղազարդեալ.
և քառաշուրթն սեամբք և խարխոք բարե-
յարմարեալ։ Եւ տարածումն յատակին որպէս
յականց վանեաց յեռելոց՝ 'ի ճարտարագործ և
ամենահարթ հաղուագիւտ մարմարոն քարանց
սալայատակեալ, որ իբրև զկնոք իմն ապակե-
զէն տեսանի աչաց զանազան գունակօք քարանց
արուեստաւորեալ։

Եւ բարձրաւանդակ սրբատաճման բեմն
աւագ սեղանոյն՝ ըստ սարսի անմերձենալի վերին
եթերի կամարաձև հիմնեալ, և ոսկեզօծ նկա-
րաւք շքեղազարդեալ, նուիրեալ է յանուն սրբոյն
յակոբայ առնեղբօր։ Կանգուղիկ են յոյժ և սե-
զանք երկոցունց կողմանց. որոց մինն է մօր տան
և ածածնի, և միւսն սբոյն կարապետի և մկրտչի։

Եւ 'ի վե՛ր այսոցիկ երից սեղանոց է վերս-
նատուն մի վայելուչ, որ իբրև արծուի 'ի

բարձրութիւն անդ թեւատարած բազմեալ տե-
սանի . յորում են և սեղանք երկու , յանուն
պետրոսի և պօղոսի գլխաւոր առաքելոցն քրիստ.
Ը. Իսկ 'ի ձախակողմն մեծի տաճարին՝ է-
կեղեցին Սբ. Էջմիածնի գեղեցիկ դրիւք և նկա-
բազարդ յախճապակեաւ վայելչացեալ . որ և
ունի հանմանուն սեղան՝ խորհրդաւոր դրուագ-
գօք արուեստաւորեալ . Յ'ի սոյն տաճարի՝ խո-
րան խորհրդոյ Սբոյն սինայի կառուցեալ . և 'ի
ներքոյ սեղանոյն եդեալ կան քարինք երեք հրա-
շաղանք և Սբք , 'ի որս տեղեաց ընտրութեց 'ի
ձեռն երկնային զօրաց անմահականաց ածեալք.
այս է՝ 'ի սինայէ , 'ի Թափոր լեռնէ , և 'ի յոր-
դանան գետոյ . որ և այս լինի 'ի կենդանութիւն
երկնային Թագուհւոյ մօր Սնն և կուսի՝ 'ի միսի-
թարութիւն և 'ի սիսիանա նորին .
Իսկ 'ի յաջակողմանն Սբոյ տաճարին՝ է յա-
տուկ եկեղեցի յանուն նախավկային քրիստ. Սբոյն
ստեփաննոսի . որ թէպէտ դրիւքն ոչ է մեծա-
գոյն , այլ վայելուչ կազմուածոյն է յաւէտ
շքեղագոյն . մինչ զի գեղեցիկ տեսիլ երից սե-
զանոց նոր յայտուշ կրնէ զտեսօղն . Սեղանն
միջին կանգնեալ կայ յանուն Սբոյն ստեփաննոսի
նախավկային . և աջակողմեանն՝ յանուն Սբոյն
գրիգորի հայաստանեայցս հայրապետի և լուսա-
ւորչի . և ձախակողմեանն՝ յանուն Սբոյն կիւրղի
եէմայ հայրապետի՝ հանդերձ գերահռչակ սբոյն
աւազանաւն , յորում զբիւրաւորս վերստին

ԺՆՆԳԵՄԲ 'Ի ԼՅՍ ԱԾԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵԱԾ։

Լ՝ Ը ԸՆԹԵՐ ՍՐԻՆ Է ՀՐԱՇԱԿԵՐՏ ԵԿԵՂԵՑԻ ԱԲՅՆ ՄԻՆԱՍՍՍ. ՈՐ ԵՆ ՍԵՂԱՆՔ ԵՐԿՈՔԻՆ ԱԲՑ ԶԻՆԱՎՈՐԱՑՆ ՍԱՐԳԱԻ ԵՎ ՄԻՆԱՍՍՍ. ԵՎ ՄԵՐՃ ԱՌ ԱԲ ՄԻՆ ՄԱՏՈՒՌ ԻՆՆ ԲԱՐԵՂԷՆ, ՅՈՐՄԷ ՍԵՂԱՆ ԱԲՅՆ ՄԱԿԱՐԱՅ. ՈՐ ԱՌԱՆՁՆԱՆՍՍ ԽՈՍՏՈՎԱՆԱՀԱՅՆ ԼՍԵԼ ԶԼՍՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՆ։

Է. Լ՝ ՍԿ 'Ի ՀՈՅԱԿԱՊ ՍԱՀՄԱՐԻ ԱՆՊ՝ ՅԱՋՄԷ ԿՈՂՄԱՆԷ ԿԱՌՈՒՑԵԱԼ ԿԱՅ ԱՐԲԱՍՏՀԱՆ ԱԾԱԶԱՐԴ ԳԵԲԱՄԻԱՌ ՍԵՂԱՆ՝ ԱՐԻՒՆԱՄԱԾ ԳԱԳԱԹԱՆ ԱԲՅՆ ՅԱԿՈՎԲԱՅ ՈՐԴԻՆՅՆ ԶԵԲԵԴԵԱՅ՝ ՈՐ ԻԲՐԼԵ ԶԱՐԷԳԱԿՆ ԼՈՒՍԱՓԱՅԼ ԱՆՀԱՄԵՄԱՏ ՅԱՐԱՑՈՒՑԻՒ ԳԷ ԶԱԳԱՅԾԱՌ ՅՈՂԱՆԱՅ. ԵՎ 'Ի ՆԵՐՔՈՅ ԱՅԱՐ ՍԵՂԱԼՆՈՅ՝ ՍԵՂԻՆ ԳԱԳԱԹԱՆ ՆԵՐ ԻԲՐԼԵ ԶԿՈՆՔ ՄԻ ԲՈԼՈՐԱՆԼԵ ԲԱՐԷՅԱՐՄԱՐԵԱԼ։

Լ՝ ՍԿ ՄԱՏՈՒՌՆ ԱԲ 'Ի ԼՈՒՍԱԶԱՐԴ ՍԿԻՍՏԱԿԱՀԱՅԼ ՄԱՐԳԱՐՏԱՏԵՍԻԼ ՔԱՐԱՆՑ ՊԱՏՈՒՈՒԱԿԱՆԱՑ ԳՄԲԵԹԱՆԼԵ ՅՈՐԻՆԵԱԼ. ՈՐ ԼՈՒՍԱՀԱՄԱՆՔ ԿԱՆԹԵՂԱՅՆ ՀՈՅԼՔ՝ ՈՍՂ ԶԵՌՈՅԱՆՇՅԼ ԱՍՏԵՂԱՆ ԵՐԿՆԻՑ ԶԱՄԲԱՐԱԲՈՐԲՔՔ ՎԱՌՄԱԲ ՅԱԼԵՏ ՇՈՂԸՆԶԵՆ։ Լ՝ ԵՐԵՔՔ ԿՐԱՆՑՆ ԱՂՆԻՒ ՍԱՍՏԱՓԻՔՔ ԵՎ ԳՈՒՆԱԳՈՅՆ ԱՐՈՒԵՍԻԿՕՔ՝ ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆՕՔ՝ 'Ի ԱՊԵՂԱՊԵՏ ՄԱՍԱՆՑ ՊԱՏՇԱՃԱԿԱՆԱՑ ՅԵՌԵԱԼ ԵՎ ԸՆԴԵԼՈՒԶԵԱԼ՝ ԶՀԱՅԵՑՈՂԱՑ ԶԱՇԱՆ ԽՍՏՈՂԵՆ։

ՍՈՅՆ ԵՐԿՆԱՆՄԱՆ ԱՌԱՔԵՐԱԿԱՆ ԱԲԸ ԱԹՈՌ՝ ՔԱՆ ԵՎ ՀՈՐՍ ԱԲ ՍԵՂԱՆՄԷՔ 'Ի ԹԻԼ ԽՈՐՀՐԴԱՌՈՐ ԱՆԾԱՅ ԵՎ ՀՈՒՋԱԿԻ 'Ի ՄԷՋ ԱՇԽԱՐՀԻ՝ ՈՍՂ ԱՐԵԳԱԿՆ ԼՈՒՍԱՐԻՒ 'Ի ՅԵՐԿԻՆՆ ԼՈՒՍԱԶԱՐԴ ԱՍՏԵ-

տեղոջ բաղմաց։

Լա՜ ահա՛ ասա՛ եղև տեղի խնկեալ գաղա-
թան սրբոյն յակոբայ։ և յայս տուն տենչալի՝
անկորուստս յարակայութիւն մթերեալ կայ ամե-
նացանկալի գանձն պատուական՝ ի պարծանս և
ի ցնծութիւն տոհմիս յաբելեանն։

Ը. Բներ ապա և զկարգ բանիցս յարմարութիւն
յառաջ խաղացուցանել։ քանզի հուպ ի տեղի
փրկաւետ մահուան որդւոյն այ ի լեառն գող-
գոթայ՝ գերահրաշ գլուխ սրբոյն յակոբայ բե-
բեալ ամփոփի, իբր ի նեղբոյ քառաթև սբ խա-
չին գլխով խոնարհեալ՝ ի բարեխօսութիւն վա-
ի՛ քս հաւատացելոց։ Լա՛ ե՛ ի միջակետ ամ տնօ-
բինական տեղեացն քսի՝ իբրև վարդ անուշա-
հոտ ի մէջ երինեբանգ գեղափայլ ծաղկանց
լուսաստղաթի բողբոջեալ։

Յայս տուն սրբութիւն և շնորհաբաշխութիւն՝
դամբարք խմբից երինակենցաղ կրօնաւորաց շուր
ջանակի զտեղեաւ նշանագործ գաղաթան սրբոյն
յակոբայ՝ մեծահանդէս ժողովով զերեքսրբեան
օրհնաբանութիւն ի խորոց սրտի՝ բուրվառաւ
կամաց վերառաքէն քննողին գաղտնեաց, խրնդ-
բելով զքաւութիւն մեղաց համօրէն ազգիս։ մա-
նաւանդ բազմաշատ երախտաւորաց տեղւոյն
հանգստեան սրբոյն յակոբայ, և որոց առնա դի-
մեն ընդ ծով և ընդ ցամաք ջերմեռանդ սի-
րով և հոգեպտուղ նուիրաբ։

Զ. Նոյն առնեն նաև ի տաճարի սրբոյ յա-
ղու

բուԹԵ և յերկրպագելի սնօրինական տեղիսն
քնի, որք Հանդոյն վեցԹևեան սերովբէից շուրջ
զաԹոռով բարձրելոյն՝ ազաղակէն ընկեր առ ըն
կեր ՀոգեւնոՀաց բարբառով զերեքսրբէնին,
ՈՒբ՝ ՈՒբ՝ ՈՒր զօրուԹեց, լի է ամ սնօրինա
կան տեղի՝ երկնային փառաց քո։

Օ. Լի ոչ վեցԹևեան ՀրանիւԹեամբ երկը
քումբք Թևովք ծածկէն զերեսս իւրեանց, և
երկոքումբք զոտս, և երկոքումբք սլանան՝ ըստ
եսայեայ ՈՒբ մարգարէին։ Ա. յայսէս և երկնակրօն
միանձնէք ՈՒբ՝ աԹոռոյն Հանապազ ծածկէն զե
րեսս իւրեանց երկոքումբք Թևովք՝ ու
զիղ Հաւատով և անեղկեցայ յուսով. ծածկէն և
զոտս իւրեանց երկոքումբք Թևովք՝ անվերՀեր
արիուԹԵ և ողջամիտ բարեխառնուԹԵ. իսկ և եր
կոքումբք Թևովք՝ խորախորՀուրդ խոՀեմուԹԵ և
բարեկարգ արդարուԹԵ սլացեալք՝ ի բարձունս առ
ՈՒծ, կանխեն յանդադար փառաբանուԹի ամե
նակալ տերուԹեն Հրաբորբոք սիրով։

Թ. Ա. ՅՐ ուրեմն երկնահանդէս տաճարն աշ
խարհատուրան՝ և ՈՒբ աԹոռն առաքելական՝ էն
կեանք կենաց կրօնաւորաց, դպրոց և վարժարան
երկնային վարդապետուԹԵ, և ՈՒծային անձառ
խորհրդոյն խորհրդարան։ Սոքա էն դրախտ
փափկուԹԵ ուռգեալ՝ ի Հատանաց Հոգւոյն Շնոր
Հաց, յորոց դալարաւէտ բողբոջին բոյսք բազ
մադիմի առաքինուԹեց։ Ուռատնին ծառք գի
տուԹԵ բարոյ՝ ուղղադաւան Հաւատոց, Հոգեւո
ր

բական պտղովք պատարաւն։ Բռնանին մըշ-
տասաղարթ ձիթենիք անեարկեան յուսոյ՝ ի ժա-
ռանգաւն անեղծական բարեց։ Բռնեալ ձիթին
կարմրագեղ վարդք սիրոյ՝ անուշակ բուրմամբ
զմայլեցուցանել զհոգի։ Բռնանին շուշանք ոգ-
ջախոհութեամբ՝ ի բուրաստանէ սրտի կուսակրօն միան
ձանց։ Անուշակք հեղուեալ առհաւատչեայ երկ-
նաւոր փառաց։ Ի մուրք մահացուցման մարմնոյ՝
և կամացն յօժարութեան։ Կնդրուկք հանապազոր
դեան աղօթից՝ ի խորոց սրտի նուիրեալ առ ած։

Ժ. Զոր տաճար տենչալի և տուն ոյ։ որոց մը
տաց հեշտութի, և գործոց բարեաց անհամեմատ
պտղաբերութի։ Զոր աղբիւր առատաձիր շնոր-
հաց՝ արբուցանօղ հոգւով ծարաւեց զջուրն կեն-
նաց։ Զոր ես գանձարան և ժողովարան անբաւ
պարգևաց ած ականաց։ որ մեծացուցանես զկա-
րօտեալսն անծախելի և անկապուտ մեծութիւն։
Զոր ես դուռն երկնից։ որ զբաղումս բազմա-
տեսակ գործովք բարութ՝ ի լոյս կենաց վերածես։

Զի թանգարան գեղեցիկ շահավաճա-
ռութեան, ուր փոխանակեն հողածինք զերկ-
րային մատի վայելչութիս, և զերկնայինն ստա-
նան զանապական լուսափայլութիս։ Զի գործա-
բան կրթութեան կենաց։ ուր մարդիկ մարմնա-
ւորք հրեշտակակրօն վարուք զպատկեր արարչին
իւրեանց վերանորոգեն յինքեանս։

Զոր առնես զմարդն մաքուր սրտիւ՝ ի տիր
ած իւր հայել, որ երբեմն՝ ի խաւարի մթու-
թեան

թեան մեղաց՝ զսկզբնաշարին կատարեր զհաճու-
թիւն։ Զոր առնես զմարդն զգաստ, որ ամ-
փոփ զմիտսն յանարժան խորհրդոց կալեալ,
զանձնանկարժան թշնամին յաղթահարեալ 'ի բաց
հալածես։ Զ'վ մարտկոց ամրութիւ հոգեսպէս
զենուորելոց. աշտարակ դաւթի, և տեսարան
երկնային զօրաց. առպարեզ պատերազմողաց,
և մահ մղուութեց. մեռուցիչ առաքինեաց, և
կեանք մահացուաց. յաղթող իմանալի թշնա-
մեաց, և պարծանք ազգաց քրիստոնէից։

Ճա. 'Զ քեզ ընկալաւ Հարան սիրելի երկնա-
ւոր փեսային զեօթնարիւեան շնորհ հոգւոյն սրբ-
ով՝ սրբ սիոն պանծալի, և քաղաքդ այ սուրբ
եէմ։ 'Զ ձեռն քո ընկալաւ կսթուղիկէ եկե-
ղեցի զեօթն սրբարար խորհուրդսն՝ ով աշ-
խարհատուրան սրբ տաճար։ 'Զ քեզ ընկալաւ
աւազակն երիանիկ զմուտն դրախտին անձառ
խնդութեամբ, ճաճանչեր լեառնդ գողգոթայ։
'Զ քեզ ընկալան դասք առաքելոց ճշմարտագոյն
իշխանութիւն հոգևոր՝ շնորհաճորան լեառնդ ձի
թենեաց։ 'Զ քեզ ընկալան գումարտակք ընտ-
րելոց զնորոգիչն տիեզերաց զսրբ հոգին այ, սիոն
խնկելի։ Զոր մայր և դշխոյ թագաւորին ան-
մահի, զի որն փառաց 'ի քեզ կատարեաց զտնօ-
րենութեն իւրոյ փրկագործութի։ Զոր սանդուղ
յակոբայ, որ զմարդս յերկինս 'ի վեր հանես, և
զգունդս հրեշտակաց յօգնութի մարդկան յեր-
կիր 'ի խոնարհ ինքուցանես։ Զոր անմահացուցիչ

մա

մանանայ կենաց, և առիթ փրկութեան։ լուսացարան աղտից հոգւոյ, և քաւարան մեղաց։ քաղաք ապաստանի յանցուցելոց, և ժողովարան ոյժ և մարդկան։

Հալածելոց յաշխարհէ՝ անքոյթ պատսպարան։ վաստակելոց հանգիստ։ թախծելոց ճաշակ քաղցրութեան։ ծարաւելոց զովացուցիչ։ սգաւորաց մխիթարիչ։ Լուսեան լուսեղինացն խմբից, և ախոյեան հոգեղէն գնդից։ ամրոց եկեղեցական կղերց, և աշտարակ հզօր ամբարեպաշտից։ Երկինն ես՝ ի յերկրի, այո՛ ասեմ տիրապես երկինն։ զի որ ինչ գտանի յերկինս, գտանի և՝ ի քեզ։ այս է՝ սիրել զաւծ, պարապել յաւծ և յաւծպէնս, և զմայրել զաւվ։ Լաւ ոչ՝ ի յերկինն բնակին ասծ և հրեշտակք և սբքն հոգիք։ նոյնպէս և՝ ի քեզ հրեշտակացեալ և հնարհօք ասծացեալ մարդիկ, որք՝ ի հիւթեղէն մարմնի երկնակրօն սրբութիւբ իբրև զհոգեղէնս կենցաղավարին։

Ձբ։ Լրդ՝ աչք մարդկան ոչ յագի առանց տեսութեան, և տեսութին ոչ զօրէ առանց մօտակացութեան, և մօտակացութին ոչ յաջողի առանց ինչ աշխատանաց, և աշխատութին ոչ՝ ի կատարած հասանի առանց յօժարական բաղձանաց։ Լպապքէն բաղձասցին՝ ի քս հաւատացեալք մեծաւ սիրով դիմել՝ ի սրբաղնակատար տնօրինական տեղիսն քսի՝ որ՝ ի սբ քաղաքն էէմ, յուխտ և յերկրպագութի ամենացանկալի տեղեաց, և՝ ի տեսութի սբց յակոբեանց գերագահ ատոռոյն։ և մի՝ զՀանապարհին ծանրութի անտանելի

լի վարկանիցին. զի այն ամ տաժանմունք էն իբրև զկանթիղ մի ջուրց առ անբաւութի շնորհաց և միսիթարութե, յոր հանդերձեալ են վայելել։ Լ։ մի կապեսցին կապանօք իմանալի թշնամւոյն թելադրութբ՝ ի զուր վատատակելով ի ժողովել՝ մթերել՝ կուտել՝ զբազմութի ընչից, և թողուլ զհոգին աղքատ յածային բարութեց, որ ի տնօրինական սբ տեղեաց անտի՝ ոչ յառաջ տաբուղես աղբերէ անդադար հոսին, և զծարաւտ երկիր մարդկէն սրտից ոռոգել ծաղկեցուցանեն։ Ա՝ի և մի աւելորդ ինչ համարիցին մարմնաւոր աչքք տեսանել զտիպն և զօրն նակ երկնից արքայութե զոբ քաղաքն էէմ, և զերկնանման աթոռն սբց յակոմբեանց։

Ի՝անզի նա է լուսակերտ խորան ծային քնակութե. նա է ինքնայարան հրեշտակացն պարսիցութե. նա է տապան ապրեցուցիչ քրիստոնէից լրութե. նա է ծածագարգև բանալի երկնային դրան. նա է երկրորդ եդէմ գերապայծառ փառաք քան զառաջինն զարդարեալ։ Ա։նդ միաւորին հոգիք ը մարմնոց ի փոշայանդունի աթոռ փառաց երկնաւոր արքային. և անդ է տեղի դատաստանի ամ մարդկան։

Ա։ստի ապաստան եղեալ ի շնորհս սորին արքուն՝ խնդրեսցուք ի քնէ պարգևել զպակին փառաց համայն քրիստոնէից, և արժանի առնել անճառելի տեսութե սբ երրորդութե, որ է օրհնեալ յաւիտեան. Ա։մէն։

Լուտ հոգենոմոգ ու՝ ՝ի տուղտն Լիբ։

Ի յանեղէն՝ հօր ընտրեալ,
որդւոյ բանիւն՝ դրուատեալ.
հոգւոյն ՝ի՝՝ հրաշակերտ,
զերուսաղէմ՝ ՝ի՝՝ հուչտ կեալ։

Մարիամ կոյսն՝ ողջունեալ,
՝Ի հրեշտակէն՝ յոյժ բերկրեալ.
բանքն մարմնով՝ անդէն ծրեալ,
յերուսաղէմ՝ քաղաք պատուեալ։

Ուռեալ բնութիւն՝ միաւորեալ,
որով ըղձաւոր բրժրեալ.
փրկութի մեր՝ անդ կատարեալ,
երուսաղէմ՝ քաղաք գովեալ։

Ընտանեսին՝ վերծանեալ,
տուն ՝ի՝՝ վերաձայեալ.
ուր գուռն երկնից՝ խակ գիտեալ,
երուսաղէմ՝ քաղաք պատուեալ։

Այս տիրածինն՝ անդ աւանդեալ,
առ որ յերկնից՝ որդին ե կեալ.
՝ի՝՝ առաքելոցն՝ անդ ժողովեալ,
երուսաղէմ՝ քաղաք գովեալ։

Որպէս զուարթնոց՝ ձայն մեծ լսեալ,
քաղցրը երգոք՝ վերասլաս խնդալ.
շերիմն ՝ի՝՝ գերայարեալ,
յերուսաղէմ՝ քաղաք պատուեալ։

Սուրբ յակոբայ՝ գաղաթն օրհնեալ,
՝Ի հրեշտակաց՝ վերաբերեալ.

Ձեռամբ կուսին՝ անդ ամփո փեալ,
Երուսաղէմ՝ քաղաք գո վեալ։

Ա արդագունիւ՝ արեամբ մա ծեալ,
ուր Աբ գրլուխն կայ ե դեալ.
կրթնաւորքն՝ ուր ըսպա սեալ,
Երուսաղէմ՝ քաղաք պատ ուեալ։

Ա զգիս հայոց՝ անդ վիճա կեալ,
առ որ 'ի յուխտ՝ յար ընթա ցեալ.
բաղձանք որոց՝ իսկ անդ լը ցեալ,
Երուսաղէմ՝ քաղաք գո վեալ։

Ա ենաբանիցն՝ ուր մենա ցեալ,
մեծահանդէս՝ փառաք հրաշ ուեալ.
աղգ և աղինք՝ անդ ըզմայ լեալ,
Երուսաղէմ՝ քաղաք պատ ուեալ։

Դաւիթ արքայն՝ նախ գուշա կեալ,
թէ տէրն 'ի սիօն՝ հիմն ար կեալ.
եկեղեցեաց՝ մայրն անդ բազ մեալ,
Երուսաղէմ՝ քաղաք գո վեալ։

Ա ագ մատրանն՝ իսկ պերճա ցեալ,
արեամբ փրկչին՝ տեսակա ցեալ.
կենսատու խաչն՝ անդ կանգնե ցեալ,
Երուսաղէմ՝ քաղաք պատ ուեալ։

Պարք հրեշտակաց՝ անդ բանա կեալ,
զգերեզմանաւն՝ ճշրն կալ.
իւղաբերից՝ անդ տես տեսալ,
Երուսաղէմ՝ քաղաք գո վեալ։

Ա կեղեցիս՝ իսկ շինե ցեալ,
զոյդ վաստակաք՝ կենդանա ցեալ.

զեօթքն խորհուրդ՝ ուր պարգե եւեալ,
յերուսաղէմ՝ քաղաք պատ ուեալ։
Տէրքն փառաք՝ անդ յարու ցեալ,
լեր քառասնիցքն համբար ձեալ.
հոգին ՏԾ՝ հնչմամբ ի ՉԵալ,
յերուսաղէմ՝ քաղաք գո վեալ։
Լրրորդութիւնն՝ անդ յայտնե ցեալ,
երեք անձամբք՝ փառաւո րեալ.
ՏԾութիւնն՝ իսկ դաւա նեալ,
յերուսաղէմ՝ քաղաք պատ ուեալ։

Դուրեալ ոա ՏԲ Յունբոյ ոտճոբն ՏՈ հոյոց։

Լթոռ փրկչին՝ յականց յե ռեալ,
տՏն եղբայրքն՝ անդ յաջոր դեալ։
ԱԲ տաճարին՝ յար տեղեա ցեալ,
ՏԲ յակոբայ՝ գեր հռչա կեալ։
Ցաղարդ թագիւ պրՏ նեալ,
բեւեք և խորանք ոսկեզօ ծեալ։
Յոլմամբ արփին՝ շող արձա կեալ,
Ի ՏԲ յակոբ՝ Ճառագայ թեալ։
Արկին յերկրի՝ ուր երե եւեալ,
տիպ երկնայնոց՝ դատակար գեալ։
Ցծային՝ հնորհիւ լը ցեալ,
յոր ՏԲ յակոբ՝ գերհամբա եւեալ։
Լուսաւորիչ՝ անդ իմա ցեալ,
ամենասնծինն՝ բանագը բեալ։
Լին լուսոյ՝ փառաւ տը ՀԵալ,

ԸՍՍՈՒՐԲՆ յակոբ՝ գովաբա Նեալ։
Ի՛ՐԻՒՔ դրամբք՝ վայելչա ցեալ,
արեւիագեղ փառազարդ դեալ։
Բաբունիքբն՝ անդ պար ա ռեալ,
պարգեւողին՝ գոհունա կեալ։
Ղ՚ՄԵԼԹՅԱՐԿ՝ Ճարտարե ցեալ,
մասամբք սրբոց՝ յարդարե ցեալ։
Ի՚ՔԱՆՉԵԼԵՔ՝ ուր լիա ցեալ,
էայց սուրբ յակոբ գեղեցազան ցեալ։
ՍՈՒՐԲ կոյս մայրբն՝ մեղ նպաս տեալ,
իսկ ՝ՍԲ յակոբ՝ ՀԵՌՆՏՈՒ լեալ։
սրբոց տեղեացն՝ արժանա ցեալ,
յերուսաղէմ՝ քաղաք դո վեալ։

5/VI